GRÖN KONKURRENSKRAFT 2015

–produktivitet i Sverige och i konkurrentländer

Jordbruks verket

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

LRF KONSULT

Grön Konkurrenskraft 2015

Välkommen till den fjärde upplagan av Grön Konkurrenskraft. I denna rapport beskrivs ett antal av de större branscherna i Sveriges primärproduktion av livsmedel i förhållande till våra konkurrenters produktion. För att vara konkurrenskraftiga krävs en effektiv produktion ute på de svenska gårdarna. Det gäller att mäta, jämföra och följa upp parametrar som påverkar effektiviteten, även internationellt. Grön Konkurrenskraft tar här sin plats, genom att presentera internationella jämförelser, så kallad, benchmarking.

Förädlingsledet och handeln påverkar såklart gårdarnas resultat, men i denna rapport har vi valt att fokusera på primärproduktionens produktivitet. Ingen skillnad görs på ekologisk och konventionell produktion.

Med denna rapport hoppas vi att ni får en överblick över svensk produktion i förhållande till viktiga konkurrentländers.

Diskutera och engagera med hjälp av denna rapport. Sprid den till kollegor, lantbrukare, kunder, rådgivare, sakkunniga, branschfolk, opinionsbildare och politiker. Förhoppningsvis kan rapporten vara en del i lantbrukets framtida utveckling.

Gabriella Cahlin	Lennart Nilsson	Jimmy Larsson
Chef marknadsavdelningen	Enhetschef	Segmentschef skog och lantbruk
Jordbruksverket	Livsmedelsföretagande LRF	LRF Konsult

Projektgrupp

Globalt		
Bengt Johnsson	Jordbruksverket	bengt.johnsson@jordbruksverket.se
Daniel Persson	Jordbruksverket	daniel.persson@jordbruksverket.se
Sone Ekman	Jordbruksverket	sone.ekman@jordbruksverket.se
Åsa Lannhard Öberg	Jordbruksverket	asa.lannhard@jordbruksverket.se
Mjölkproduktion		
Agneta Hjellström	LRF Mjölk	agneta.hjellstrom@lrf.se
Nötköttsproduktion		
Johanna Bengtsson	Gård och djurhälsan	johanna.bengtsson@gardochdjurhalsan.se
Viktoria Östlund	LRF Kött	viktoria.ostlund@lrf.se
Grisproduktion		
Ingvar Eriksson	Gård och djurhälsan	ingvar.eriksson@gardochdjurhalsan.se
Margareta Åberg	LRF Kött	margareta.aberg@lrf.se
Växtodling		
Johan Lagerholm	VäxtRåd	johan.lagerholm@lantmannen.com
Kjell Ivarsson	LRF Växtodling	kjell.ivarsson@lrf.se
Projektledare		
Maria Dahlqvist	LRF Konsult	maria.dahlqvist@lrfkonsult.se

ISBN NR 978-91-980762-0-2

INNEHÅLL

DEFINITIONER 3

GLOBALT 4

MJÖLKPRODUKTION 15

NÖTKÖTTSPRODUKTION 20

GRISPRODUKTION 30

VÄXTODLING 35

HUVUDKÄLLOR TILL RAPPORTEN 41

AVSLUTNING 42

Definitioner och beräkningsmetodik

I denna rapport av Grön Konkurrenskraft har vi samlats kring ett gemensamt nyckeltal. Måttet kallas för ”Vinst efter ersättning till ägarens arbete”. Häri ingår intäkter, direkta och indirekta kostnader, externa löner, räntenetto, avskrivning samt ersättning till ägarens arbete. Räntekostnad för det egna kapitalet ingår inte.

Vissa produktionsgrenar har även valt att redovisa lönsamheten i form av ”Vinst efter räntekostnad för eget kapital”. Då ingår intäkter, direkta och indirekta kostnader, externa löner, räntenetto, avskrivning, ersättning till ägarens arbete samt beräknad räntekostnad för det egna kapitalet (häri ingår till exempel alternativkostnad för mark samt andra tillgångar som är belånade).

Lantbruksföretagen som jämförs ska representera för regionen typiska företag avseende produktions-, odlings-, och uppfödningsstrategier, samt ägandeförutsättningar. Det medför att företagen i de olika länderna kommer se lite olika ut. Kostnaderna ska vara typiska för respektive land och/eller region vilket gör att man har en jämförbar metod mellan länderna. I de fall eget arbete ingår som kostnader belastas posten med kostnader som om det vore anställd personal eller alternativt ersättning som företagaren har för arbete i andra verksamheter. Om egen ägd mark belastas med kostnader motsvarar detta ett marknadsmässigt pris. Maskinkostnader är inte skattemässiga avskrivningar utan bygger på livslängd, åter- och anskaffningsvärden.

Övergripande aspekter på Svensk konkurrenskraft

Detta inledande kapitel ger en överblick över några viktiga aspekter på svenskt jordbruks internationella konkurrenskraft.

Inledningsvis redovisas självförsörjningsgrad som en mätare på konkurrenskraft. För griskött, mjölk och nötkött sjunker den svenska självförsörjningsgraden trendmässigt. Det beror både på en vikande produktion och på ökad konsumtion. För spannmål ligger självförsörjningsgraden däremot stadigt över 100 procent. EU som helhet har en självförsörjningsgrad omkring eller över 100 procent för flertalet produkter.

Bilaterala frihandelsavtal får allt större betydelse för EU-ländernas handel med länder utanför unionen. Dessutom tenderar handelsavtalen att täcka in allt fler aspekter. Bilaterala frihandelsavtal öppnar upp för nya exportmöjligheter, samtidigt som den internationella konkurrensen kan bli större för vissa produkter. Mer än två tredjedelar av EU:s totala handel bedöms täckas av bilaterala frihandelsavtal om samtliga idag påbörjade förhandlingar framgångsrikt skulle avslutas och börja tillämpas.

I kapitlet redovisas därnäst hur jordbruksprodukternas prissvängningar ofta sammanfaller med prissvängningar på andra råvaror. Oljepriset är särskilt viktigt för jordbruket genom att det styr dieselpris, pris på transporter och pris på kvävegödselmedel.

I viss mån bidrar jordbrukspolitiken till att jordbrukare i EU-länderna inte konkurrerar på samma villkor. Sverige har valt att satsa jämförelsevis mycket på stöd till kunskapsöverföring och innovation, medan vissa andra länder satsar mer på investeringsstöd. På längre sikt borde Sveriges val vara bra för konkurrenskraften men det kan vara en nackdel på kort sikt.

Gymnasie- och högskoleutbildning inom jordbruk är centralt för jordbrukets kunskapsförsörjning. I förhållande till antal årsarbetskrafter som är sysselsatta i jordbruket syns en stark ökning av antalet utexaminerade i Sverige, liksom i flera andra länder.

I kapitlet analyseras även skuldsättning och investeringar. I synnerhet kategorin större svenska mjölkgårdar har gjort stora investeringar, vilket är ett tecken på att denna grupp jordbruksföretag är konkurrenskraftiga. Investeringarna har dock skett till priset av ökad skuldsättning och därmed större sårbarhet. Mindre företag har generellt sett en låg skuldsättning och en låg investeringstakt. Det är främst de lite större företagen som satsar och utvecklas.

Internationell handel och konkurrenskraft

Självförsörjningsgrad är ett procentuellt mått som visar hur stor produktionen är i ett land i förhållande till konsumtionen. Konsumtionen räknas i sin tur ut genom att lägga ihop produktion med import och dra ifrån export. Måttet inkluderar därför även handelsutvecklingen. Utvecklingen av självförsörjningsgraden ger en indikation på hur konkurrenskraften gentemot omvärlden förändrats över tid. Självförsörjningsgraden visar dock inget om hur stor importen och exporten är, utan den visar bara att handelsbalansen är positiv om självförsörjningsgraden överstiger hundra procent och negativ om självförsörjningsgraden understiger hundra procent.

Sveriges självförsörjningsgrad

I figur 1 finns en längre serie över Sveriges självförsörjningsgrad för fyra produktgrupper. En sjunkande självförsörjningsgrad för animaliesektorerna visar att en växande andel av vår konsumtion tillgodoses via import. Viktigt att komma ihåg är att konsumtionen samtidigt ökat, vilket innebär att minskningen i självförsörjningsgraden inte motsvaras av en lika stor produktionsminskning.

Inom mejerigruppen är situationen olika beroende på produkt. För mjölkpulver har Sverige exempelvis en själv-

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige senaste fem åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Sveriges självförsörjningsgrad	↘	🔴
Utbildade personer inom jordbruk	↗	🟢
Jordbruksföretagens skuldsättning	↗	🟢/🔴*
Investeringar mjölk (t.o.m. 2013)	↗	🟢
Oljepris (diesel)	↘	🔴

↑ = ökat mycket ↗ = ökat → = ingen förändring ↘ = minskat ↓ = minskat mycket 🟢 = bra 🟠 = medel 🔴 = dålig

* Ökad skuldsättning kan både vara ett positivt och negativ för konkurrenskraften. Det beror på om skulderna ökar på grund av att lantbrukarna gör investeringar som bidrar till ökad produktion och bättre lönsamhet, eller om skulderna ökar på grund av stigande markpriser och investeringar i dyra maskiner som inte bidrar till förbättrad lönsamhet.

försörjningsgrad på över 2 000 procent idag, medan den för ost ligger på cirka 44 procent. I figur 1 har de viktigaste mjölkprodukterna räknats om till mjölkekvivalenter. Med reservation för att omräkningsfaktorerna för olika mjölkprodukter är grovt tillyxade visa denna beräkning på att självförsörjningsgraden för gruppen mejeri som helhet låg på cirka 77 procent 2014.

Självförsörjningsgraden för kött har stadigt minskat i ett tjugoårsperspektiv. För 2014 syns en liten vändning men det är för tidigt att dra några slutsatser av detta. Den trendmässigt sjunkande självförsörjningsgraden beror främst på ökad konkurrens från importerat kött med en billigare prislapp efter att Sverige blev medlem i EU. Efterfrågan på kött har ökat sedan 1995, och denna utveckling har i sig stark koppling till lägre priser på kött. Köttkonsumtionen är traditionellt priskänslig. Den svenska självförsörjningsgraden för spannmål ligger stabilt en bra bit över 100 procent.

Sveriges handel med kött, mejerivaror och spannmål sker framför allt med andra EU-länder. Mjölkpulver exporteras dock i relativt stor utsträckning till länder utanför EU.

En jämförelse av importvärde och exportvärde för ett antal produkter visar att den svenska exporten ofta har

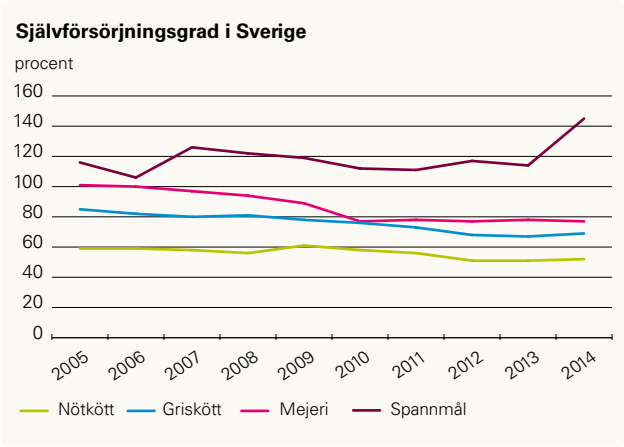

Figur 1. Självförsörjningsgrad i Sverige.
Källa: Jordbruksverket, LRF mjölk och SCB

ett lägre värde per kg än motsvarande produkter som importeras. I figur 2 är det bara för mjölkpulver, syrade mejeriprodukter och fryst nötkött som exportvärdet är högre än importvärdet. Några tänkbara orsaker till skillnader i import- och exportvärden är följande:

FOTO: Marcus Tiburzi

- Beräkningen är på grov nivå och det är troligtvis olika produktsammansättning i import- och exportportföljen.
- Det kan finnas kvalitetsskillnader inom ett och samma tullnummer.
- Handel över gränserna inom en koncern sker till priser som inte är marknadsmässiga.
- Det kan röra sig om små överskottskvantiteter som exporteras till låga priser.

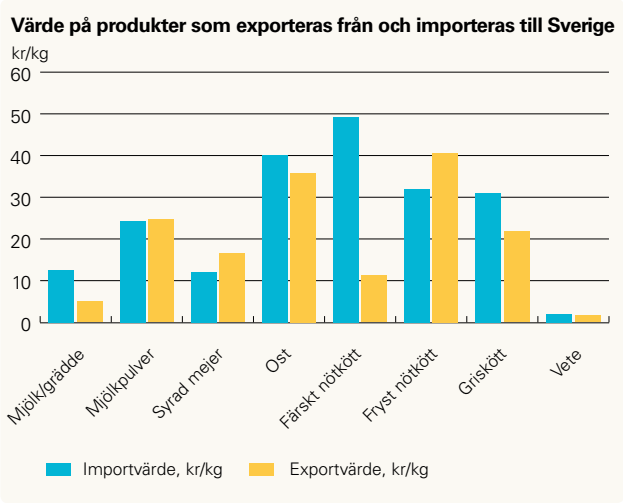

Figur 2. Värde på produkter som exporteras från och importeras till Sverige, kr/kg. *Källa: SCB och Jordbruksverket*

Det låga exportvärdet för färskt nötkött jämfört med importvärdet kan bero på att exporten är begränsad och ofta består av mindre partier. En annan förklaring är att det finns en betydande import av dyrare nötköttsdetaljer till Sverige i form av filé och biff. Beräkningen visar också att värdena för en relativt homogen vara som mjölkpulver är likartad i båda riktningarna.

EU:s självförsörjningsgrad

Utvecklingen av EU:s självförsörjningsgrad för ett antal produkter visar att EU har jämvikt eller överskott i produktionen av flertalet livsmedel och jordbruksprodukter, ett överskott som exporteras till länder utanför EU. Av produkterna i figur 3 är det positiva handelsnettot störst för mjölkpulver.

Prismässigt ligger EU:s jordbruksprodukter ofta över världsmarknadspriserna, vilket i sig är en konkurrensnackdel. Men det finns å andra sidan en koppling mellan de höga priserna och produktions- och livsmedelssäkerhet som tilltalar kunder i många länder. Förr om åren kompenserade EU den höga prisnivån med exportbidrag när produkter från EU såldes på världsmarknaden, men dessa är numera avskaffade. Eftersom det inte går att se något tydligt samband mellan avskaffade exportbidrag och minskad export så kan slutsatsen dras att livsmedels- och jordbruksprodukter från EU är konkurrenskraftiga trots en högre prisnivå.

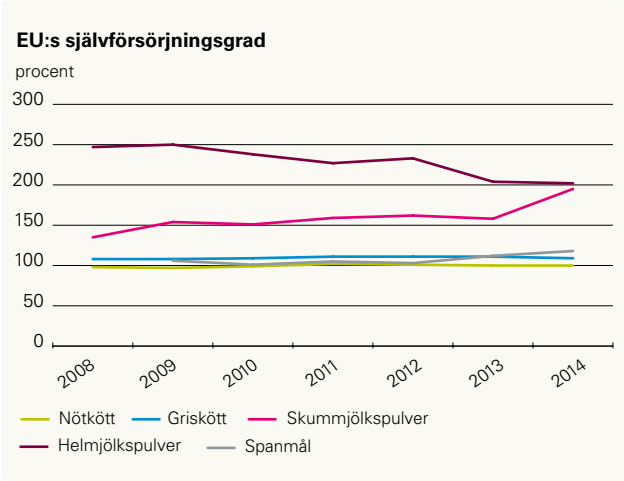

Figur 3. Självförsörjningsgrad för EU som helhet. *Källa: EU-kommissionen*

Även om EU är en stor exportör av jordbruksprodukter så är den interna handeln mellan EU-länderna betydligt större än handeln med länder utanför EU för de flesta produkter. Vid en granskning av några produkter i exportstatistiken visar det sig att till exempel vete och mjölkpulver till övervägande del exporteras till länder utanför EU (se tabell 1).

Tabell 1. Handel mellan EU-länder i procent av EU-ländernas totala export. *Källa: Eurostat*

	procent
Färskt nötkött	97
Fryst nötkött	79
Griskött	76
Mjölk och grädde	89
Mjölkpulver	45
Syrade mejeriprodukter	87
Vassle	64
Smör och smörolja	83
Ost	81
Vete	47
Råg	85
Korn	61
Havre	70

Handelsavtal påverkar EU:s konkurrenskraft

Sverige är en liten nation med stort beroende av utrikeshandel. Bruttovärdet av Sveriges export av varor och tjänster motsvarar halva Sveriges BNP och exportindustrin skapar många arbetstillfällen i landet. Mot bakgrund av detta tillhör Sverige ett av de mer frihandelsvänliga länderna inom EU. Ett sätt att åstadkomma friare handel är att ingå frihandelsavtal med enskilda länder eller mindre grupper av länder. Sådana avtal syftar till att minska de hinder som finns för handel mellan olika länder, i form av exempelvis tullar och krångliga regelverk. Sverige arbetar aktivt för att

EU ska ha en ambitiös agenda i frihandelsförhandlingar. Ett annat sätt är att verka för ytterligare handelsliberaliseringar inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) med sina 161 medlemsländer, där Sverige också är pådrivande inom EU.

Viktiga bilaterala frihandelsavtal

EU har redan ingått bilaterala frihandelsavtal med ett antal länder, som till exempel:

- EFTA-länderna (Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz),
- ett stort antal länder söder och öster om Medelhavet samt på Balkan,
- ett antal länder i Latinamerika (exempelvis Chile, Colombia, Peru och Mexiko),
- vissa före detta sovjetrepubliker (Georgien, Moldavien och Ukraina),
- Sydkorea, samt
- ett antal före detta europeiska kolonier i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet.

För tillfället pågår även förhandlingar med länder som i många fall är av ännu större ekonomiskt intresse för EU, som exempelvis USA, Japan, Indien och MERCOSUR (Argentina, Brasilien, Paraguay, Uruguay och eventuellt Venezuela). EU har precis avslutat handelsförhandlingar med Kanada, men avtalet har inte börjat tillämpas. USA är EU:s största exportdestination på jordbruksområdet och tog emot 14 procent av EU:s export i värdetermer 2014. Enligt EU-kommissionen skulle mer än två tredjedelar av EU:s totala handel täckas av bilaterala frihandelsavtal om samtliga idag påbörjade bilaterala frihandelsförhandlingar framgångsrikt skulle avslutas och börja tillämpas.

I förhandlingar om nya frihandelsavtal arbetar EU aktivt med att inkludera regelverk som binder EU:s avtalspartner att skydda produkter med så kallade skyddade geografiska ursprungsbeteckningar (GI:s). Att GI:s har betydelse för handeln illustreras av det faktum att EU:s export av dessa produkter uppgick till 15 procent av EU:s totala export av jordbruksprodukter och livsmedel 2010. I samband med export till USA var samma andel hela 30 procent.

För Sveriges del har Norge en särställning bland länderna utanför EU och närmare hälften av Sveriges export till länder utanför EU går dit. EU har flera frihandelsavtal med Norge som omfattar jordbruks- och livsmedelsprodukter, men avtalen är långt ifrån heltäckande och Norges tullar är fortfarande ofta höga. Även USA är en handelspartner av stor betydelse för Sverige på jordbruks- och livsmedelområdet och landet tog emot cirka 17 procent av Sveriges tredjelandsexport 2014 (till stor del vodka).

Utveckling av handeln efter att avtal slutits

EU har genom åren ökat ambitionsgraden i bilaterala frihandelsavtal. De flesta avtal som numera förhandlas inkluderar bestämmelser med syfte att reducera andra hinder för handeln än tullar, exempelvis krångliga regelverk. Detta kan förväntas få särskilt stort utslag i handeln med jordbruksprodukter och livsmedel eftersom den handeln ofta omfattas av andra hinder än tullar. Dessutom inkluderas i större utsträckning än tidigare andra handelsrelaterade områden som exempelvis tjänster, investeringar och offentlig upphandling.

Det första avtal av denna mer ambitiösa typ som har trätt i kraft är avtalet mellan EU och Sydkorea, som började tillämpas 2011. Inom ramen för avtalet sänks tullarna olika snabbt, vissa produkter blir tullfria från dag ett medan de för andra produkter trappas ner under upp till 15 år i extremfallet. En utvärdering visar följande under tredje året av avtalets tillämpning (2013/2014):

- EU:s varuexport till Sydkorea ökade med 35 procent i förhållande till året innan avtalades började tillämpas (2010/2011).
- Tullkostnaderna för EU:s export till Sydkorea 2013/14 var 1,6 miljarder euro lägre än vad de skulle ha varit utan ett avtal.
- Exportökningen var större för de produkter som blev tullfria direkt vid avtalets första tillämpningsdag (46 procent) än för produkter vars tullavveckling sker gradvis eller som är undantagna från fullständig liberalisering.
- För Sveriges del var ökningen av exporten av jordbruksprodukter och livsmedel till Sydkorea hela 124 procent till närmare 100 miljoner SEK, men ökningen skedde från en ganska låg utgångsnivå. Sveriges totala export till Sydkorea minskade något under samma period.

Marknadstillträde för exportprodukter

Framförallt på animalieområdet räcker det inte alltid att ha en godkänd vara att exportera, eller att det finns ett handelsavtal. För enskilda länder behövs ibland även ett särskilt marknadstillträde i form av lands- och anläggningsgodkännande. Sverige saknar idag tillträde till en del viktiga marknader utanför EU, och att ro i hamn en sådan process tar ofta flera år.

Sedan 2009 har svenska myndigheter mer aktivt börja arbeta för att hjälpa företagen att få marknadstillträde. Det handlar främst om arbete inom Livsmedelsverket och Jordbruksverket, men under 2015 har regeringen även tillsatt en lantbruksattaché i Peking som ska arbeta med marknadstillträde till Kina. Från 2016 ökar anslagen till både Jordbruksverket och Livsmedelsverket till 5 miljoner SEK per myndighet för arbete med exportfrämjande åtgärder, där arbetet med landsgodkännande är en viktig del.

Enligt Livsmedelsverket har mer än hundra nya exportmarknader öppnats för svensk jordbruks- och livsmed-

elsexport 2009–2014, och varje marknad kan ha öppnats för uppemot tio olika produkter. Den svenska exportstatistiken visar emellertid inte ännu tydligt att det ökade marknadstillträdet fått genomslag. Att Sverige har en relativt liten jordbruks- och livsmedelsproduktion är knappast positivt för möjligheterna att få marknadstillträde, däremot är vårt goda smittoläge en fördel. Djurskyddsaspekter får ofta mindre inverkan på marknadstillträdet än hygien och smittskydd.

EU har inte alltid en syn på livsmedelssäkerhet som sammanfaller med andra handelsblock och hygienreglerna är oftast högre satta inom EU. Detta sätter avtryck framför allt på animaliesidan. På nötköttsområdet har EU exempelvis handelsavtal med Centralamerika, Colombia, Peru, Ukraina och Montenegro, men inget av dessa länder eller områden av länder har någon godkänd anläggning för hantering av nötkött och kan därför inte utnyttja avtalens förmåner. Olika syn på livsmedelssäkerhet leder ibland även till konflikter, exempelvis har EU:s bojkott mot amerikanskt kött från nötkreatur som hormonbehandlats lett till sanktioner från USA mot olika produkter från EU. I de pågående förhandlingarna mellan EU och USA om ett frihandelsavtal är många av de svåra frågorna att lösa också kopplade till olika inställning till livsmedelssäkerhet.

Att exportverksamhet är viktigt för svenska företags produktivitet framkommer av en studie gjord av Handelshögskolan i Jönköping. Av företagen i livsmedelsindustrin sålde enligt denna studie endast omkring 15 procent sina produkter på exportmarknaden. Detta är en låg andel jämfört med annan tillverkningsindustri. Exportinriktningen ökar dock med storleken på livsmedelsföretagen och av de företag som har fler än 50 anställda exporterar 75 procent delar av sin livsmedelsproduktion.

Marknaderna för energi och jordbruksprodukter

Priset på råvaror som energi, jordbruksprodukter och metaller tenderar att följa varandra i upp- och nedgångar, som framgår i figur 4. Prisnedgången för olja under första halvåret 2015 är en av de största nedgångarna som ägt rum under den senaste 30-årsperioden. Till skillnad från liknande tillfällen har prisfallet för övriga råvaror varit betydligt måttligare. Orsaken är att det främst är händelser direkt kopplade till oljemarknaden som varit utlösande faktorer vid det senaste prisfallet. Förutom direkta orsaker på marknaden (utbud/efterfrågan) är det säkerhetpolitiska orsaker, agerande av OPEC och kostnadsstrukturen i skifferoljeindustrin som påverkat prisutvecklingen. Under hösten 2015 har oro för den ekonomiska utvecklingen i Kina satt ytterligare press på råvarupriserna.

Förändringarna på oljemarknaden påverkar jordbruket på en rad olika sätt och förhållandevis mer än många andra branscher eftersom jordbruksproduktion är fyra till fem gånger mer energiintensiv än industriproduktion. Sjunkande pris på olja leder till att de direkta produktionskostnaderna i odlingen faller, liksom kostnaderna för att transportera jordbruksprodukterna. För bulkprodukter med förhållandevis lågt varuvärde spelar transportkostnaderna stor roll för hur länderna kan konkurrera med varandra. Med lägre transportkostnad blir länder långt bort mer konkurrenskraftiga.

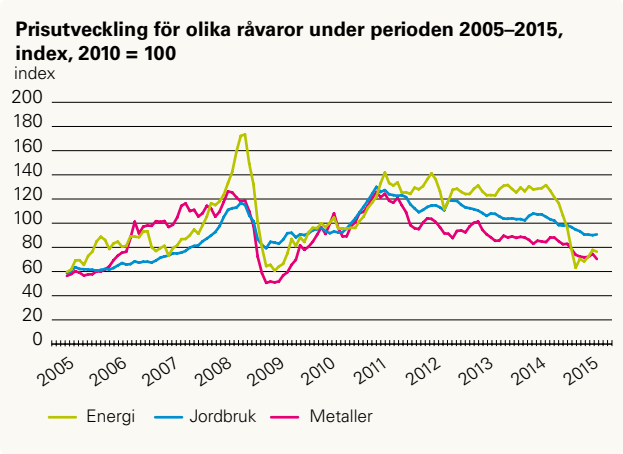

Figur 4. Prisutveckling för olika råvaror under perioden 2005-2015, index, 2010 = 100.
Källa: Världsbanken

Lägre oljepriser påverkar även prisnivån för naturgas. Naturgas är ett mycket viktigt produktionsmedel i tillverkningen av kvävegödselmedel. Prisutvecklingen för jordbruksprodukter och gödningsmedel visar att när priset på jordbruksprodukter ökar har priset på gödning följt med. Som framgår av figur 5 har prisuppgången ofta varit större för gödning och med viss tidsförskjutning. Intresset för att öka jordbruksproduktionen i perioder av höga priser har lett till ökad efterfrågan på gödning. På kort sikt har inte utbudet av gödning kunnat ökas i samma takt vilket bidragit till stigande pris.

Oljepriserna påverkar även marknaden för biodrivmedel. Efterfrågan på biodrivmedel beror oftast på politiska beslut och inte på marknadskrafterna. När priset på olja faller kan det leda till att efterfrågan på biodrivmedel ökar eftersom det finns regler som kräver en viss inblandning av till exempel etanol.

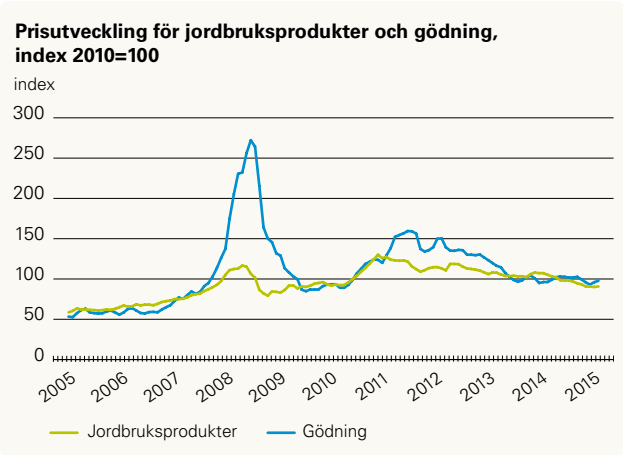

Figur 5. Prisutveckling för jordbruksprodukter och gödning, index, 2010=100.
Källa: Jordbruksverket

Ytterligare en viktig faktor som påverkar energipriserna är beskattningen. Inom EU är det stora skillnader i uttag av energiskatter och hur olika näringsgrenar beskattas. Det är vanligt förekommande att jordbrukssektorn har en lägre skattesats än den generella energiskattenivån. Som exempel redovisas i tabell 2 energiskatterna i Sverige, Finland och Danmark för dieselolja. För 2016 har regeringen lämnat förslag om ökad återbetalning av energiskatt till jordbruket.

Tabell 2. Skatteuttag för dieselolja som används i jordbruket, skattesatserna avser förhållandena 2015, kr/liter.
Källa: Skatteverket, PWC och Finska Skatteförvaltningen

	Danmark	Finland	Sverige
Energiskatt	2,46	0,87	0,85
CO2-skatt	0,57	1,10	3,21
Beredskapsskatt		0,03	
SUMMA	3,03	2,00	4,06
Återbetalning till jordbruket	2,43	0,63	0,90
Skattesats för jordbruket	**0,60**	**1,37**	**3,16**

Användningen av jordbruksbudgeten påverkar konkurrenskraften

Nuvarande period för EU-budgeten omfattar tiden 2014–2020. EU:s jordbruksbudget uppgår till nästan 60 miljarder euro per år (exklusive nationell medfinansiering) och fördelas på följande områden:

– Cirka 60 procent används för gårdsstödet.

– Cirka 25 procent används för åtgärder inom landsbygdsprogrammet.

– Knappt 10 procent används för kopplade stöd (till exempel stöd till nötkreatur).

– Resterande del av budgeten (cirka 5 procent) används för marknadsstöd.

De enskilda EU-ländernas val av hur man utnyttjar den budget som finns för åtgärder inom jordbrukssektorn påverkar konkurrenskraften. Det finns numera ganska stor valfrihet för länderna hur budgetmedlen används.

Överföring mellan budgetområden

Det finns möjlighet att föra pengar mellan de olika delarna av jordbruksbudgeten. 11 länder har valt att föra pengar från gårdsstödet till landsbygdsprogrammet och 4 länder har valt att föra pengar i andra riktningen. Sverige och Finland har valt att avstå denna möjlighet medan Danmark för pengar till landsbygdsprogrammet.

Kortsiktigt kan ökat gårdsstöd stärka jordbrukarnas inkomster men sett på lite längre sikt kan satsningar inom Landsbygdsprogrammet ha bättre möjligheter att påverka konkurrenskraften i positiv riktning, till exempel genom stöd till investeringar och kunskapsuppbyggnad.

Budgeten för Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammets andel av den totala jordbruksbudgeten skiljer sig åt mellan medlemsländerna. I Danmark utgör landsbygdsprogrammet drygt 10 procent av den totala jordbruksbudgeten (exklusive nationell medfinansiering) medan motsvarande andel i Finland är drygt 40 procent. I Sverige utgör landsbygdsprogrammet nästan 30 procent av jordbruksbudgeten.

Av figur 6 framgår hur stor del av ländernas EU-budget som används till landsbygdsprogrammet. I figuren ingår inte eventuella överföringar mellan budgetområdena och den nationella medfinansieringen.

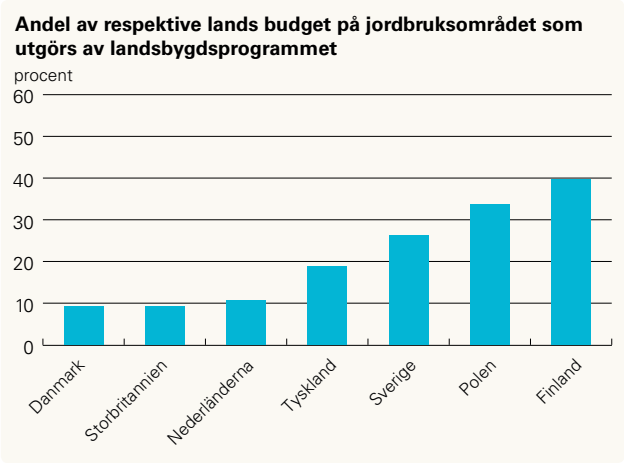

Figur 6. Andel av respektive lands budget på jordbruksområdet som utgörs av landsbygdsprogrammet, procent.
Källa: EU-kommissionen

Medlemsländerna har stor valfrihet i hur budgeten för landsbygdsprogrammet ska användas. Under den nuvarande programperioden finns det 6 huvudområden för insatser. Främjande av kunskapsöverföring och innovation är överordnat och infattas i övriga 5 huvudområden:

- Förbättra lönsamhet och konkurrenskraft i alla typer av jordbruksföretag
- Organisation av livsmedelskedjan, inkl. främjande av djurvälfärd och riskhantering
- Återställa, bevara och förbättra ekosystemet
- Klimatåtgärder, bl.a. energieffektivisering
- Landsbygdsutveckling

Ersättningar för ekosystemtjänster (miljöstöd) får störst del av budgeten medan det är större variation mellan länderna hur medel satsas på övriga prioriteringar. Bland de länder och regioner som ingår i jämförelsen satsar Polen och Holland mer än 30 procent av budgeten på åtgärder för förbättrad lönsamhet och konkurrenskraft. Sverige är bland de länder som satsar minst på detta område (se figur 7).

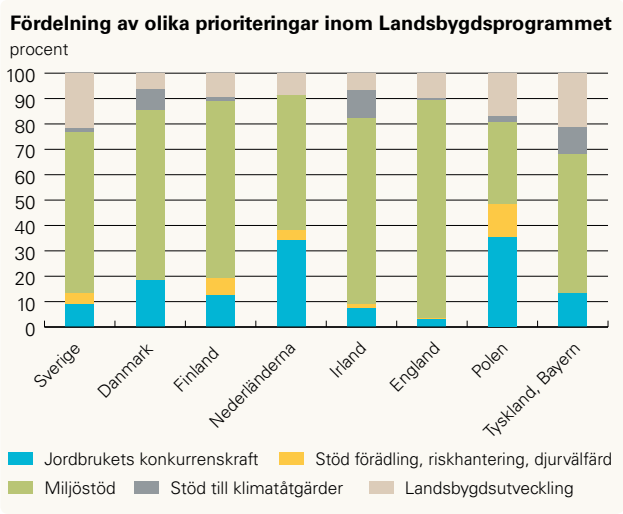

Figur 7. Fördelning av olika prioriteringar inom landsbygdsprogrammet, procent.
Källa: EU-kommissionen

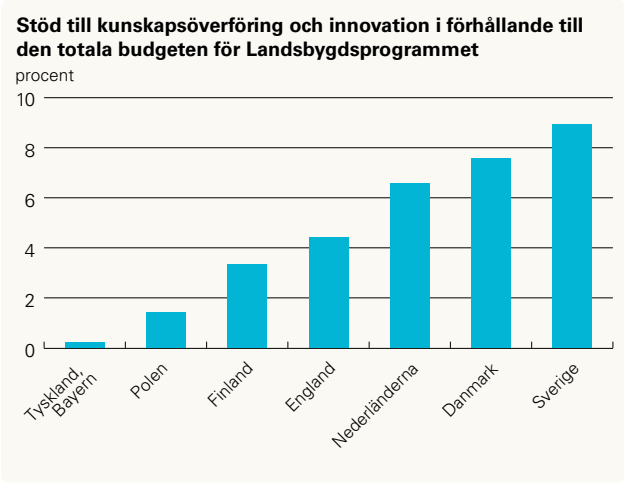

Figur 9. Stöd till kunskapsöverföring och innovation i förhållande till den totala budgeten för landsbygdsprogrammet, procent.
Källa: EU-kommissionen

Stöd till investeringar, som ingår i området förbättrad lönsamhet och konkurrenskraft, är en av de åtgärder som på kort sikt torde ha stor betydelse för konkurrenskraften. Som framgår i figur 8 använder Nederländerna drygt 25 procent av landsbygdsprogrammet för investeringsstöd och Polen nästan 20 procent. Sverige är bland de länder som avsätter minst till investeringsstödet.

Intresset för stödåtgärden brukar vara mycket stor bland jordbrukarna. Det har i olika utvärderingar framförts kritik mot investeringsstöd, bland annat att det går till investeringar som skulle utförts även utan stöd och att stödet bidrar till att driva upp kostnaderna för investeringarna.

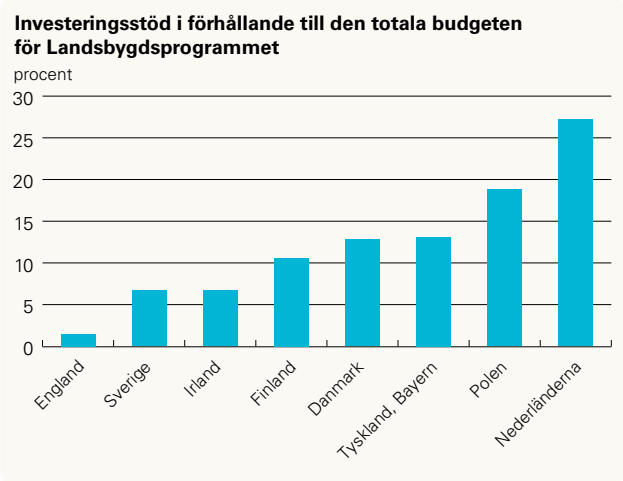

Figur 8. Investeringsstöd i förhållande till den totala budgeten för landsbygdsprogrammet, procent.
Källa: EU-kommissionen

Sett på längre sikt har kunskapsöverföring och innovation stor betydelse för konkurrenskraften. Sverige är bland de som satsar mest på dessa områden (se figur 9). I Sverige går nästan 10 procent av åtgärderna till kunskapsöverföring och innovation, i Finland är motsvarande andel drygt 3 procent.

Ländernas val av åtgärder inom landsbygdsbudgeten kan ha betydelse för hur väl man kan konkurrera på den gemensamma marknaden. På kort sikt kan stöd som förstärker inkomsterna ge positiva effekter men det ger även risk för högre kostnader för de insatsvaror som används. Sett på lite längre sikt torde insatser för att öka kunskapsnivån och att stödja utveckling av innovationer ge bättre förutsättningar för att stärka konkurrenskraften.

Utbildning i jordbruket

Gymnasie- och högskoleutbildning inom jordbruk är centrala för jordbrukets kunskapsförsörjning, medan landsbygdsprogramet i dagsläget bidrar mer på marginalen med kortare kurser. Figur 10 visar antal utexaminerade personer på gymnasienivå inom jordbruk i förhållande till det totala antalet årsverken inom jordbruket.

Sverige har jämfört med de andra länderna en stor andel personer som blir utexaminerade i förhållande till hur många årsverken som sysselsätts i jordbruket. Polen utmärker sig däremot som ett land där det utexamineras få personer på gymnasienivå, i förhållande till den totala arbetsinsatsen i jordbruket. Detta tyder på att det polska jordbruket använder sig av mindre kvalificerad arbetskraft, vilket kan bero på mer arbetsintensiv produktion.

Alla länder i figur 10 utom Polen visar upp en ökande trend i antal utexaminerade personer per 1 000 årsverken; i till exempel Sverige har ökningen varit 138 procent sedan 1998. Men man ska då ha i åtanke att antalet årsarbetskrafter är minskande i jordbruket, vilket förstärker ökningen.

Att antalet årsarbetskrafter minskar beror främst på att produktionsvolymen per person ökar för varje år, genom ökad effektivitet och genom att maskiner ersätter människor i jordbruket. Antalet årsarbetskrafter har minskat i alla jämförda länder, men den minsta minskningen har skett i Sverige med 26 procent. Störst minskning har skett i Finland med 37 procent.

Mätt i absoluta tal är ökningen i antal examinerade personer inte lika stor som i förhållande till antal årsverken. I Sverige ökade antalet examinerade personer på gymnasienivå med 77 procent och i Finland med 41 procent mellan 1998 och 2012. Dessa länder skiljer sig från de övriga i figur 10, då de övriga länderna i absoluta tal hade en negativ utveckling. För Sveriges del kan det spela roll att de flesta naturbruksgymnasier breddat sin verksamhet till utbildningar med mindre tydlig koppling till jordbruk, vilket stör statistiken.

Bilden på högskolenivå skiljer sig en del från den på gymnasienivå. Sverige ligger i detta fall i nivå med Finland och Nederländerna medan det utbildas fler per årsverke i Danmark, Storbritannien och Tyskland (se figur 11).

Det finns också skillnader i utvecklingen över tiden när det gäller antal utexaminerade på högskolenivå per 1 000 årsverken. Sverige visar upp en ökning på 113 procent, vilket är i linje med hur stor ökningen var för personer med gymnasieexamen. Det land som utmärker sig är Polen. Dels för att ökningen är hela 160 procent och dels för att Polen är det land som har lägst antal utexaminerade personer per 1 000 årsverken.

Mätt i absoluta tal ökar antalet utexaminerade personer på universitet i Sverige med 58 procent under femton-

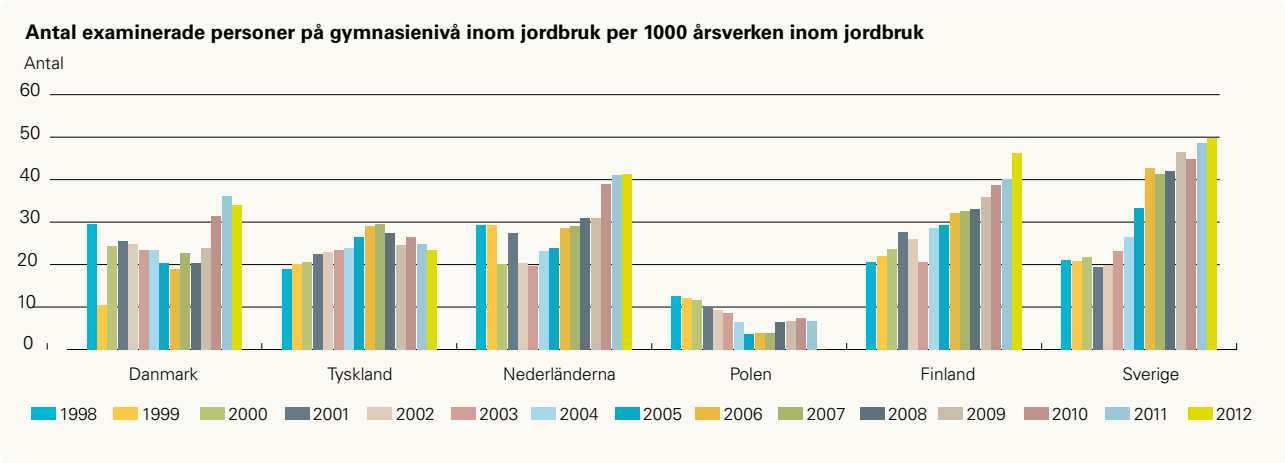

Figur 10. Antalet examinerade personer på gymnasienivå inom jordbruket per 1000 årsarbetskrafter inom jordbruket.
Källa: Eurostat

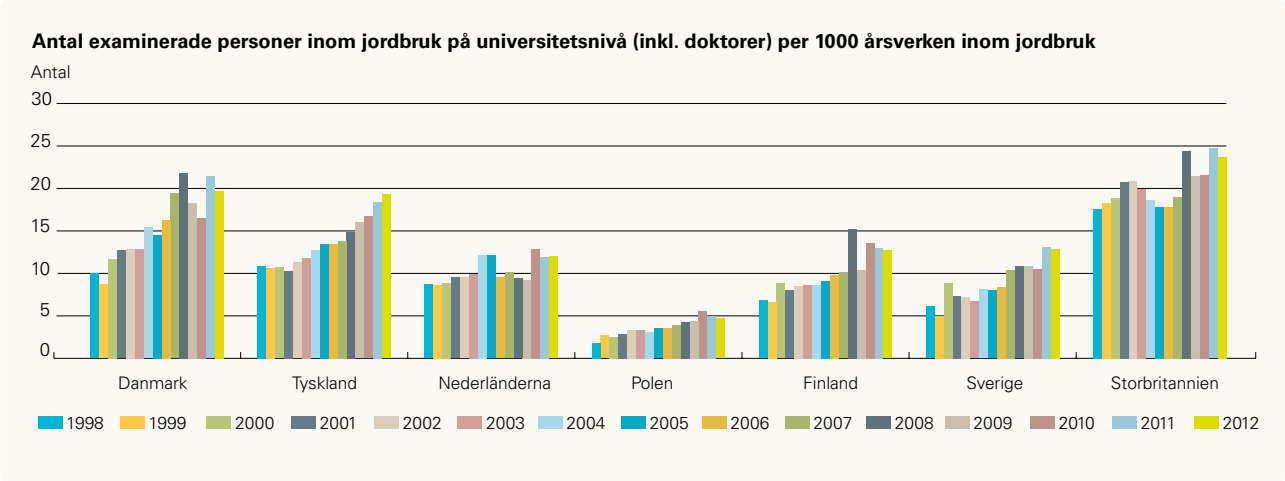

Figur 11. Antal examinerade personer inom jordbruk på högskolenivå (inkl. doktorer) per 1000 årsarbetskrafter inom jordbruket.
Källa: Eurostat

årsperioden. Det är bara Polen som hade en större ökning medan Nederländerna hade en minskning med 9 procent.

På grund av att studenter utbildas i andra länder än det land det kommer ifrån och som de kommer att arbeta i kan statistiken för vissa länder ge en något skev bild av tillgången på utbildad arbetskraft inom jordbruksområdet.

I figur 12 visas hur många veterinärer som utexamineras per 1 000 årsverken i jordbruket i respektive land. Inte minst visar figuren på den stora skillnaden mellan Danmark och Polen.

Mätt per årsverke har antalet ökat extremt mycket i Danmark under perioden, men även i absoluta tal har ökningen varit stor i Danmark (459 procent). Att Danmark tar in många utländska veterinärstudenter är en förklaring. Även Sverige har ökat examinationen, då med nära 100 procent i absoluta tal. Men det är sällskapsdjuren snarare än lantbruksdjuren som ger sysselsättning åt det ökande antalet veterinärer i Sverige. Tyskland och Nederländerna är de länder där examinationen är på ungefär samma nivå som den var för 15 år sedan. Polen satsar på att utexaminera fler veterinärer och har ökat antalet med drygt 200 procent.

Jordbrukets skuldsättning

Skulderna har ökat i större företag

Svenskt jordbruks skuldsättning har ökat snabbt den senaste 10-årsperioden. Delvis kan detta bero på att stigande markpriser ökar kapitalbehovet när gårdar byter ägare. Dessutom har låga räntor gjort det billigt att låna och ny teknik, som exempelvis mjölkrobotar, är ofta kapitalkrävande. Strukturomvandlingen är en annan viktig drivkraft bakom denna utveckling. Gårdar som växer behöver kapital för att köpa mark, bygga stallar och köpa maskiner.
Figur 13 visar hur skuldsättningen utvecklats i några olika typer av lantbruksföretag. Dessa siffror bygger på Jordbruksekonomiska undersökningen, där det totalt ingår ca 1 000 jordbruksföretag med olika driftsinriktningar och i olika delar av landet.

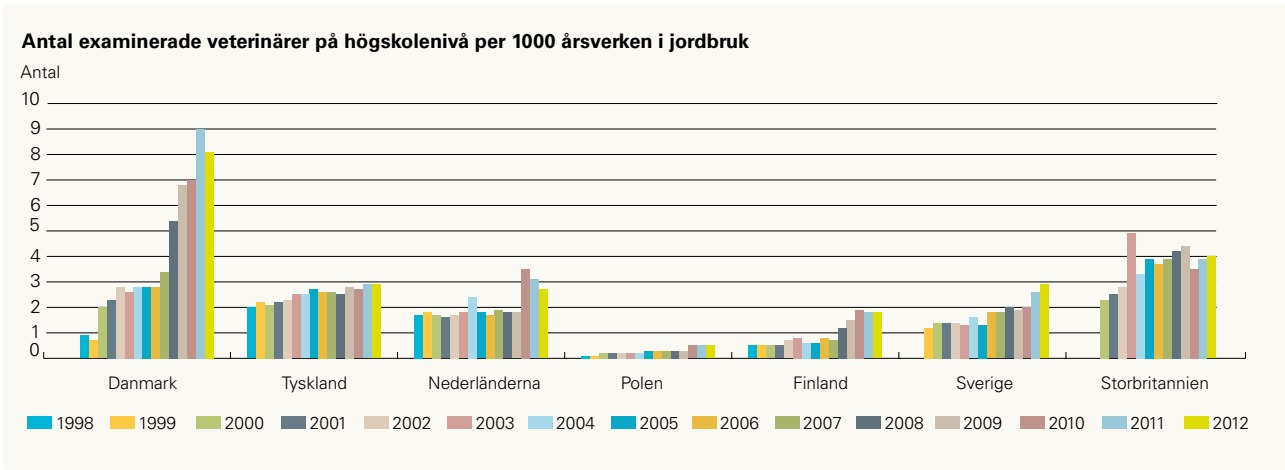

Figur 12. Antal examinerade veterinärer på högskolenivå per 1000 årsarbetskrafter inom jordbruk.
Källa: Eurostat

I figur 13 framgår att skulderna har ökat i snabb takt på större mjölkgårdar, medan skulderna knappt ökat alls på mellanstora och mindre mjölkgårdar. Detta indikerar att det är de mjölkgårdar som redan är förhållandevis stora som växer mest och snabbast. Stordriftsfördelar är en förklaring till denna utveckling.

Även grisföretag och växtodlingsföretag med mer än 1 600 timmars arbetsinsats visar på ökande skulder i figur 13. I dataunderlaget för dessa kategorier ingår varken de minsta eller de allra största företagen. En heltid anses normalt motsvara 1 800 timmars årlig arbetsinsats.

I de minsta växtodlings- och mjölkföretagen ökar inte skulderna, enligt tillgängliga data från Jordbruksekonomiska undersökningen. Inte heller bland nötköttsproducenter i kategorin 800 till 3 199 timmars arbetsinsats syns någon ökning. Antingen beror detta på att dessa företag har en låg investeringsnivå eller så investerar de i högre grad med eget kapital än med lånat kapital.

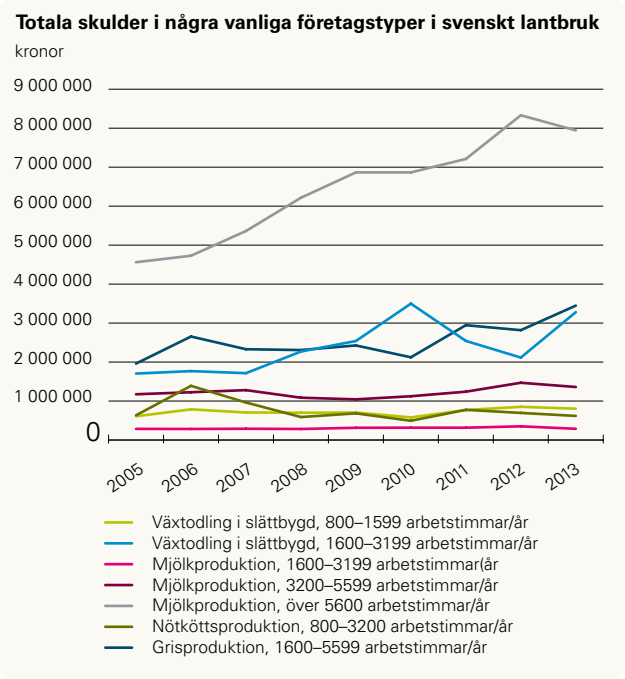

Figur 13. Skuldsättning i några vanliga företagstyper i svenskt lantbruk.
Källa: Jordbruksekonomiska undersökningen

Skulder jämfört med tillgångar

Skuldernas andel av tillgångarnas värde indikerar hur pass belånade företagen är. Detta nyckeltal kan ge en indikation på den finansiella risken i företagen. Figur 14 visar att skuldernas andel av tillgångarnas värde har ökat och är högst i kategorierna med lite större jordbruksföretag. Det innebär att de största företagen är känsligast och har blivit mer känsliga för förändringar av räntenivån. Å andra sidan kan högre skuldsättning möjliggöra större investeringar och därmed ge möjlighet att utnyttja stordriftsfördelar.

På mindre växtodling- och mjölkgårdar och i den kategori nötköttsproducenter som det finns dataunderlag för syns däremot ingen tendens till att skulderna ökar snabbare än tillgångarnas värde. Snarare tvärt om. I dessa grupper är soliditeten hög och skulderna motsvarar endast 10–20 procent av tillgångarnas värde. Att skuldsättningen är låg i mindre företag kan hänga samman med att dessa oftast är deltidsföretag med större andel inkomster från annan verksamhet.

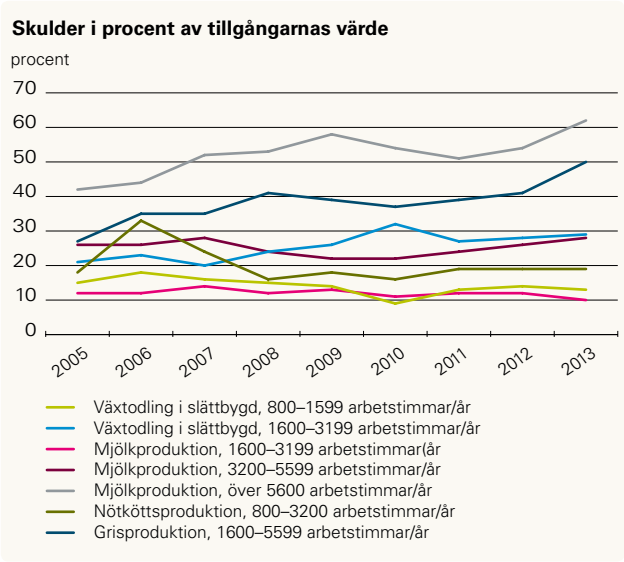

Figur 14. Skulder i procent av tillgångarnas värde.
Källa: Jordbruksekonomiska undersökningen

Stora mjölkgårdar investerar mest

Statistiken över investeringar förstärker bilden att det är de största mjölkgårdarna som investerat mest. Perioden 2010–2013 har studerats närmare: I kategorin mjölkgårdar med över 5 600 timmars arbetsinsats motsvarade investeringarna 9 procent av tillgångarnas värde, medan motsvarande siffra för kategorierna mindre mjölkgårdar, grisproduktion och nötköttsproduktion låg på 4 procent. Däremellan ligger den större kategorin växtodlingsföretag och de mellanstora mjölkföretagen. Minst investeringar i förhållande till tillgångarnas värde hade kategorin med små växtodlingsföretag med 2 procent. Att de stora mjölkgårdarna investerar mest ger en fingervisning om vilken storlek på mjölkgårdar som kommer att vara dominerande i framtiden.

Det finns också skillnader i vad man investerar i, enligt Jordbruksekonomiska undersökningen. Som ett genomsnitt under perioden 2005 till 2013 använde de största mjölkgårdarna 34 procent mer pengar till byggnadsinvesteringar (inklusive byggnadsinventarier) än till maskininvesteringar. De medelstora mjölkgårdarna använde däremot 20 procent mer pengar till maskiner än till byggnadsinvesteringar och de minsta använde drygt 50 procent mer pengar till maskiner än till byggnadsinvesteringar.

Att de större mjölkgårdarna investerar relativt sett mer i byggnader är ytterligare en faktor som pekar på att det är dessa mjölkföretag som satsar mest på att bibehålla eller utöka sin mjölkproduktion. I mindre företag görs inte

FOTO: Urban Wigert

lika stora investeringar i kapitalintensiv animalieproduktion utan här är maskinvesteringar dominerande.

Skuldsättning i andra länder

Hur ser svenska lantbrukares skuldsättning ut jämfört med andra länder? På detta område är statistiken inte helt pålitlig och jämförelsen påverkas i viss mån av hur man väljer att mäta skuldsättningen. Dock är det tydligt att danska lantbrukare är de mest skuldsatta inom EU. Även svenska lantbrukare är högt skuldsatta ur ett EU-perspektiv. Flera andra länder i Nordvästeuropa tycks dock ligga på en liknande skuldsättningsnivå, åtminstone om man jämför företag av liknande storlek.

När det gäller skuldernas utveckling över tiden i olika länder borde statistiken vara mer pålitlig än för nivån på skuldsättningen. Utvecklingen över tid bör inte påverkas lika mycket av att skulderna kanske inte mäts exakt på samma sätt i EU-länderna.

Figur 15 visar att Sverige är det av de jämförda länderna där skulderna ökat snabbast mellan 2004 och 2012. Att svenska lantbrukare investerat mycket i byggnader och maskiner är en viktig orsak, stigande markpriser kan vara en annan. Även i Danmark och Finland har skulderna ökat snabbt under perioden. Skuldernas ökningstakt har dock avtagit i Danmark, eftersom investeringarna sjunkit ned till en mer normal EU-nivå efter toppåren 2005–2007. I Storbritannien och Tyskland har skulderna ökat långsammare än i Sverige och Danmark. Av investeringsstatistiken att döma är en orsak att tyska och brittiska lantbrukare inte investerat lika mycket. Det är också tänkbart att de i högre grad lyckas finansiera investeringar utan att låna.

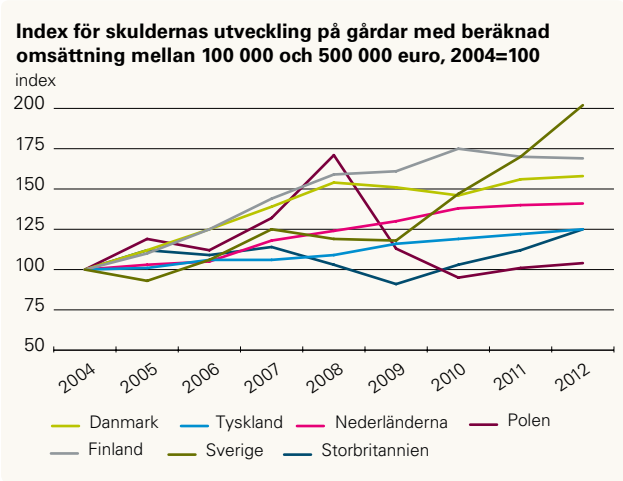

Figur 15. Skuldsättning i Sverige och i grannländerna.
Källa: EU-kommissionen

Svenska mjölkföretag behöver en ekonomiskt hållbar produktion

Mjölkföretag både i Sverige och i andra länder erfar idag den tredje konjunktursvackan på drygt tio år – 2009, 2012 och 2015. Världsmarknadspriset på mjölkprodukter och avräkningspriserna har under 2015 haft de lägsta nivåerna sedan 2009. Läget är krisartat för många företag. Jämfört med tidigare konjunkturnedgångar har man haft för kort tid på sig för återhämtning och fylla på kassan. Denna konjunkturnedgång ser också ut att vara förhållandevis utdragen.

Till stora delar är orsaken till situationen den samma för svenska mjölkföretag som för mjölkföretagare i andra länder. Det finns en obalans på den globala mejerimarknaden. Utbudet har ökat kraftigt. I de fem största exportländerna – EU, Nya Zeeland, USA, Australien och Argentina – ökade den sammanlagda mjölkinvägningen med 3,6 procent under 2014 och har under de första åtta månaderna 2015 ökat med 1,4 procent. Efterfrågan har samtidigt varit svagare i viktiga importländer, vilket bidragit till en minskad total import. Till det har mjölkföretag i EU, USA, Kanada, Australien och Norge påverkats negativt av Rysslands handelsembargo mot dessa länder.

För svenska mjölkföretag beror krisen även på svenska särregler som bland annat orsakar högre produktionskostnad. Där till exempel strängare lagar och regelverk kring djurskydd också ger högre kostnader för arbete, byggnader och annat. Mindre gynnsamma geografiska förutsättningar och en utveckling som lett till både minskad produktion och färre mjölkföretag betyder också i många fall att krisen slagit hårdare för svenska mjölkföretag.

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige senaste fem åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Mjölkinvägning	↘	🟠
Mjölkavkastning	↘	🟠
Vinst efter ersättning till ägarnas arbete	→	🟠
Produktionskostnad	↗	🔴

↑ = ökat mycket ↗ = ökat → = ingen förändring ↘ = minskat ↓ = minskat mycket 🟢 = bra 🟠 = medel 🔴 = dålig

En fantastisk råvara som kan användas till många produkter

Våra konsumtionsmönster och konsumtionsmönster och preferenser till mjölkprodukter och mjölkens ursprung skiljer mellan skiljer mellan olika produktgrupper. Det märks bland annat på statistiken över införsel och import av mjölkprodukter. Där framgår att 54 procent av osten var importerad 2014. Under fjolåret var 45 procent av yoghurten och 39 procent av smöret importerat. Däremot var andelen importerad grädde och konsumtionsmjölk en betydligt lägre, 14 respektive två procent. I införseln ingår även produkter inom Arla Foods och Skånemejerier som förts över Sveriges gräns, som till exempel Arla Foods Hushållsost som tillverkas i Danmark.

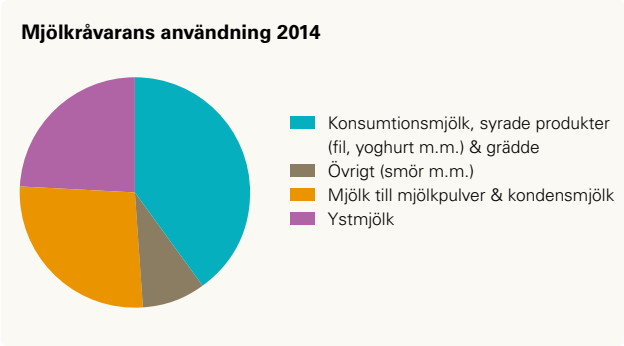

Figur 1. Mjölkråvarans användning i Sverige 2014.
Källa: LRF Mjölk

Konkurrensen på marknaden har ökat under de senaste åren, där andelen införsel och import har ökat för de flesta produktgrupper. Jämfört med 2010 har till exempel importen av ost, grädde och smör ökat med drygt 45, knappt 55 respektive 23 procent.

Färre kor och lägre ökning av mjölkavkastningen

Den svenska mjölkinvägningen steg med 2,3 procent under 2014. Det kan jämföras med de senaste 20 åren då mjölkinvägningen har minskat med i genomsnitt 0,7 procent per år. Mjölkinvägningen har minskat mest i Norra Mellansverige, Mellersta Norrland och Östra Mellansverige sedan EU-inträdet. I förhållande till den totala mjölkinvägningen i landet, har minskningen varit störst i Östra Mellansverige. Småland och öarna är den enda region som ökat sin mjölkinvägning.

Sedan EU-inträdet har svensk mjölkinvägning minskat med tio procent. Då uppgick Sveriges mjölkinvägning till cirka 2,5 procent av den totala invägningen av det som idag är EU28. Motsvarande andel 2014 var ungefär 2,0 procent.

Tyskland, Frankrike, Storbritannien och Nederländerna har störst mjölkproduktion inom EU. Tillsammans svarar de idag för knappt 60 procent av mjölkinvägningen i EU. Danmarks, Sveriges och Finlands andel utgör sju procent. EU har den största mjölkinvägningen i världen och är också den största exportören av mjölkprodukter. Övriga stora exportländer är Nya Zeeland, USA, Australien och Argentina. Av den anledningen är särskilt intressant att studera hur svensk mjölkproduktions konkurrenskraft förhåller sig till ovan nämnda länder.

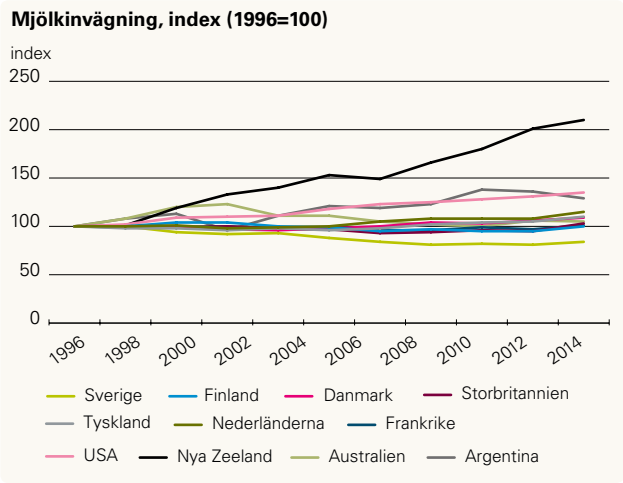

Figur 2. Mjölkinvägning 1995-2014, index (1995=100).
Källa: Eurostat, FAO, Clal

Jämfört med 1995 har den svenska mjölkinvägningen minskat med drygt tio procent. Finland har ungefär samma volym 2014 som för 19 år sedan. Tyskland, Nederländerna och Danmark hade 14–18 procent större produktion 2014. Under samma period har produktionen i Nya Zeeland och USA ökat med 120 respektive 33 procent.

Den 1 april 2015 upphörde systemet med mjölkkvoter inom EU. Mjölkkvoterna fanns inom unionen sedan 1984 och har under den tidsperioden begränsat produktionsökningen till 0,05 procent per år i genomsnitt. Det kan jämföras med Nya Zeeland, USA, Australien och Argentina som under samma period haft en genomsnittlig årlig ökning på 1,4-3,5 procent. Inom EU har många mjölkföretagare förberett sig och varit beredda på att öka sin produktion när mjölkkvoterna skulle slopas. Preliminära siffror från EU-kommissionen, visar att mjölkinvägningen steg med 4,6 procent i EU under 2014. Det är den största ökningen sedan 1972 i de länder som idag utgör EU28.

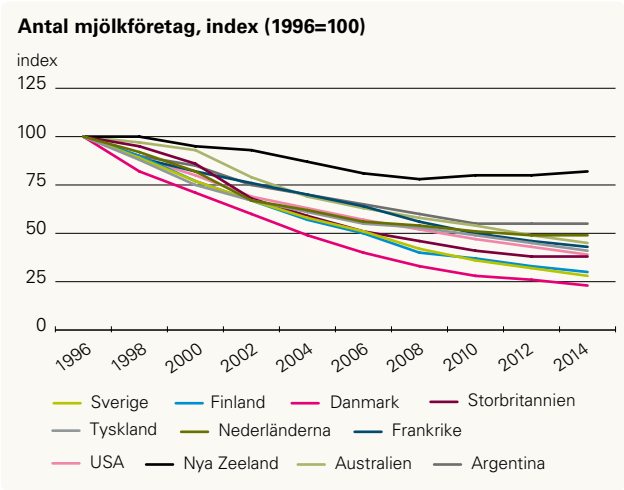

Figur 3. Antal mjölkföretag 1996-2014 Index (1996=100).
Källa: IFCN

Strukturrationaliseringen i länderna har inneburit färre mjölkföretag, men fler kor per företag. I Sverige var den genomsnittliga besättningsstorleken 77 kor 2014. Jämfört med 1996 hade medelbesättningen i Sverige ökat med 120 procent. Endast Danmark, av länderna i denna jämförelse, har haft en större ökning av den genomsnittliga besättningsstorleken under samma period. Där har investeringarna varit fler än i Sverige.

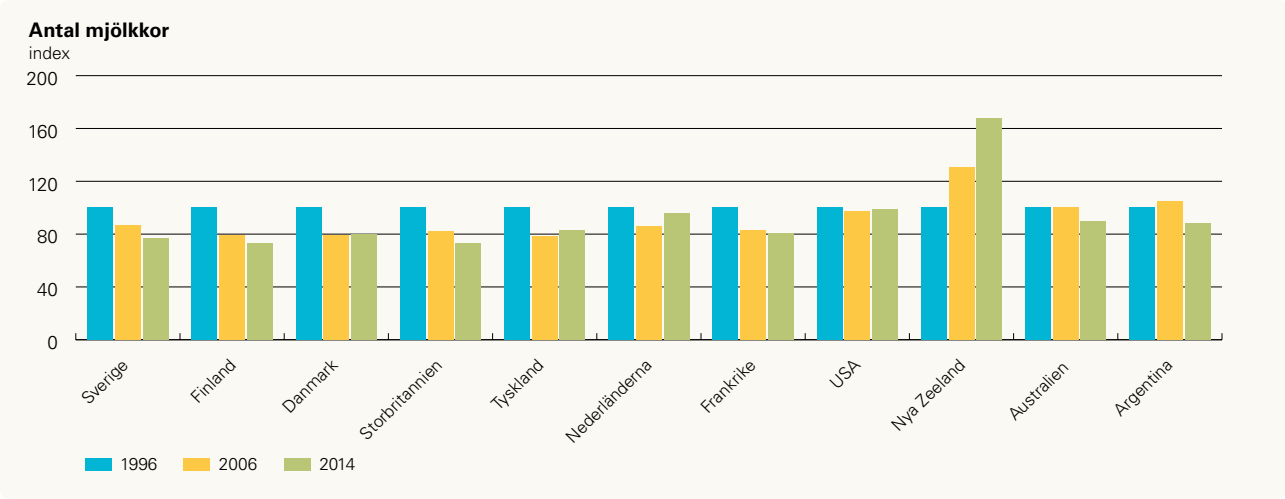

Figur 4 Antal mjölkkor, index (1996=100).
Källa: IFCN.

Antalet mjölkkor var 23 procent färre i Sverige under 2014 jämfört med 1996. I Finland och Storbritannien var antalet 27 procent lägre under 2014. Alla länder utom Nya Zeeland hade minskat koantalet under perioden. Nya Zeeland som har relativt enkelt att utöka och växla upp sin produktion hade hela 68 procent fler kor 2014. Intressant att notera är att Nederländerna, trots mjölkkvotsystemet, endast hade fyra procent färre kor 2014 än 1996. I statistiken förstår man att de stora mjölkproducerande länderna inom EU ökat koantalet de senaste åren för att för förbereda sig inför kvotavvecklingen.

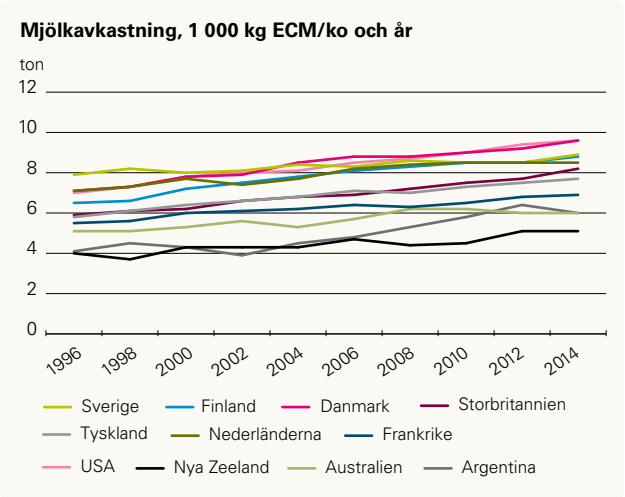

Figur 5. Mjölkavkastning 1996-2014, 1 000 kg ECM (4,0% fett och 3,3% protein) per ko och år.
Källa: IFCN

Trots att antalet kor har minskat mer i Finland och Storbritannien än i Sverige, har de haft en stabil mjölkinvägning. Orsaken är att de haft en större ökning av mjölkavkastningen per ko. Under 2014 var den genomsnittliga mjölkavkastningen i Finland och Storbritannien på cirka 9 000 och 8 200 kg ECM, vilket kan jämföras med 1996 då den var 6 500 respektive 5900 kg ECM. I Sverige var den genomsnittliga mjölkavkastningen 13 procent högre 2014 jämfört med 1996. Det är den svagaste utvecklingen i jämförelsen. Sverige hade dock den högsta genomsnittliga mjölkavkastningen 1996. I Danmark, Nederländerna och USA var den genomsnittliga mjölkavkastningen 1996 relativt hög, men cirka 1 000 kg lägre än i Sverige. Under perioden 1996-2014 hade de en årlig ökning på 1,0–1,8 procent av den genomsnittliga mjölkavkastningen, vilket kan jämföras med en årlig ökning på 0,7 procent i Sverige.

Styrkor och svagheter

Inom nätverket IFCN (International Farm Comparison Network) finns det möjligheter att jämföra ekonomi och lönsamhet mellan mjölkföretag i olika länder. Detta görs med hjälp av typgårdar. Dessa typgårdar ska vara representativa för den region som de ligger i. Gårdarna ska vara typiska för sin region vad gäller struktur, produktionsresultat, ekonomi och strategi. Gårdarna kan skilja sig från landets genomsnitt då det kan vara stora variationer i olika delar av ett land. Skillnaderna kan vara större i stora länder och där de geografiska förutsättningarna skiljer sig mycket.

I denna jämförelse studeras typgårdar i Finland, Danmark, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, USA, Nya Zeeland, Australien, Argentina samt två svenska typgårdar. Den typgård som här kallas för "Sverige1" är en större gård med lösdrift. Gården har relativt goda möjligheter att köpa in tjänster som till exempel olika körslor. Den andra

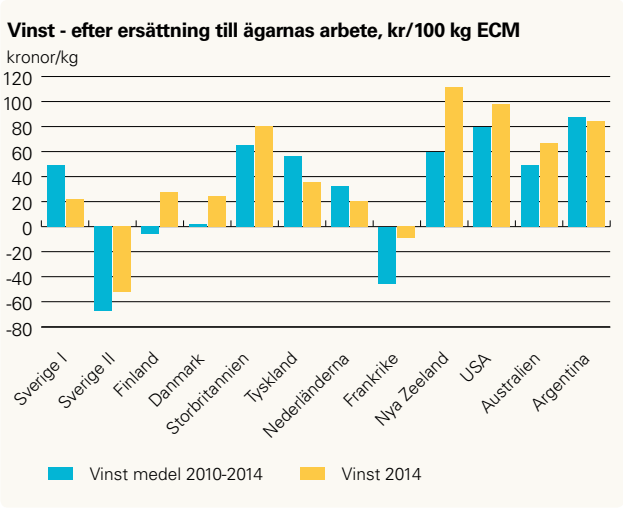

Figur 6. Vinst, mätt som ersättning efter ersättning till ägarens arbete, kr/kg ECM (4,0% fett och 3,3% protein).
Källa: IFCN

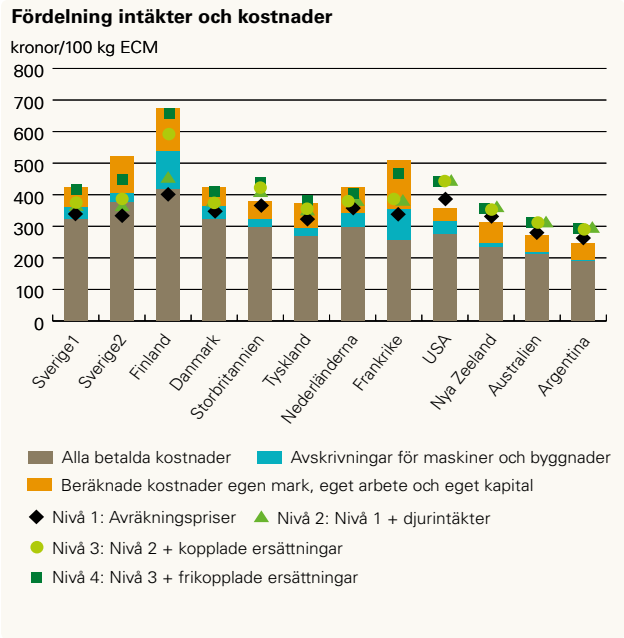

Figur 7. Intäkts- och kostnadsfördelning 2014, kr/kg ECM (4,0% fett och 3,3% protein).
Källa: IFCN

svenska typgården – SverigeII – har en besättningsstorlek närmare genomsnittet för landet och odlar även de eget foder, men säljer även en viss del som avsalu. Gården har mer begränsade möjligheter att köpa in körslor och liknande.

Alla typgårdar i denna jämförelse, utom "SverigeII" och den franska gården, hade ett positivt resultat under 2014. Resultatet definieras som vinst efter ersättning för ägarnas arbete, men före ränta på eget kapital och alternativkostnad för ägd mark. Jämfört med 2013 förbättrades dock resultatet för både "SverigeI" och typgården i Frankrike. Den större svenska typgården hade ett sämre resultat 2014. Det hade även typgårdarna i Nederländerna, Tyskland och Australien. Försämringen för den svenska typgården var dock mindre än för de övriga.

Samtliga typgårdar i jämförelsen hade ett högre avräkningspris 2014. Störst ökning skedde i Nya Zeeland och USA, där den ökade med 33 respektive 26 procent. I Sverige och Tyskland skedde lägst höjning av avräkningspriset. Lägre slaktintäkter i bland annat Australien, Argentina och Tyskland medförde att deras totala intäkter var lägre 2014 än 2013.

På kostnadssidan steg kostnaden för samtliga typgårdar utom för den i Frankrike och Argentina, samt den mindre svenska typgården, "SverigeII". Alla kostnader utom arbetskostnader minskade för den svenska typgården. För typgården i Argentina berodde kostnadssänkningen på lägre kostnader för foder, maskiner och mark. För den franska typgården var orsaken en högre mjölkavkastning och sänkta foderkostnader.

Jämfört med typgårdarna i de andra länderna har den mindre svenska typgården "SverigeII" en hög kostnadsnivå. Endast den finska typgården har en högre nivå. Även den franska gården har relativt höga kostnader. Jämfört med den finska och den franska typgården har dock den svenska typgården lägre intäkter.

Den större svenska typgården "SverigeI" har i denna jämförelse en bättre konkurrenskraft. Jämfört med den mindre svenska typgården är kostnaderna för arbete, maskiner och andra kostnader som till exempel strö, semin och administration lägre. Gemensamt för de två svenska typgårdarna är att de har hög kostnad för arbete jämfört med de övriga ländernas typgårdar. Dels har de fler timmar per ko och dels är lönekostnaden högre per timme för de svenska typgårdarna. Den mindre typgården utmärker sig här i något större utsträckning. Av den totala kostnadsnivån har arbetskostnaden en relativt stor andel hos de svenska typgårdarna.

En annan svaghet för de svenska typgårdarna, i synnerhet den mindre, är att foderkostnaden är relativt hög. Den högre kostnadsnivån speglar bland annat geografiska nackdelar. Klimat, jordmån, arrondering och andra odlingsförhållanden påverkar både avkastningen och möjligheterna till att odla specifika grödor på marken, samt

maskinutnyttjande och arbetseffektiviteten. Möjligheter till maskinsamverkan och/eller köp av maskintjänster är även ibland mer begränsade för de svenska typgårdarna på grund av en mindre koncentrerad produktion.

Styrkorna för de svenska mjölkföretagen finns i låga markpriser, god tillgång på vatten och en relativt hög mjölkavkastning. Djurhälsan är god och användningen av antibiotika är låg. Svenska mjölkföretagare ligger även i framkant när det gäller avelsarbete och foderstyrning med relativt högt foderutnyttjande. De friska korna, den goda foderstyrningen och den höga avkastningen gör att svensk mjölkproduktion har en mycket effektiv och hållbar produktion jämfört med andra länder. Den svenska mjölken är således hållbart producerad, men alla mjölkföretag har inte en hållbar ekonomisk situation. För att den svenska mjölkproduktionen ska bli långsiktigt hållbar krävs det att företagen har en acceptabel ekonomi över konjunkturcyklerna.

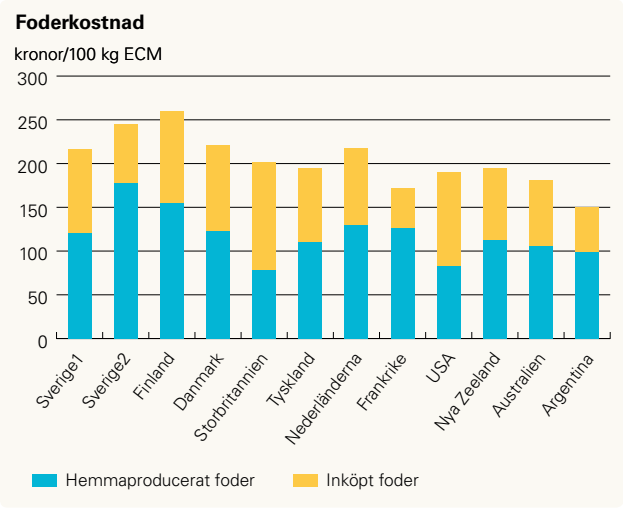

Figur 8. Foderkostnad fördelat efter hemmaproducerat och inköpt foder, kr/kg ECM (4,0% fett och 3,3% protein).
Källa: IFCN

FOTO: Marcus Tiburzi

Stark hemmamarknad för svensk nötköttsproduktion

Det råder en stark efterfrågan på svenskt nötkött med en positiv utveckling av avräkningspriset till följd. Av SCBs prisstatistik att döma i figur 1 har avräkningspriset stigit ordentligt under 2015. Medelpriset 2014 var dock något lägre än 2013, vilket även syns i jämförelsematerialet Agri Benchmark för de svenska ungnötsgårdarnas resultat 2014.

I figur 1 baseras foderkostnaden på LRF Mjölks riktpris för ensilage samt av marknaden uppgett riktpris för färdigfoder. Enligt dessa källor var foderkostnaden något lägre under 2014 jämfört med 2013, vilket inte var fallet för huvudparten av de svenska gårdarna i Agri benchmark. Den starka efterfrågan har avspeglat sig ordentligt i livkalvspriserna under 2015, men steg även under 2014 för dikalvar enligt Agri Benchmark. För mjölkraskalvar var priset relativt oförändrat under 2014 jämfört med 2013 enligt så väl SCB som Agri Benchmark.

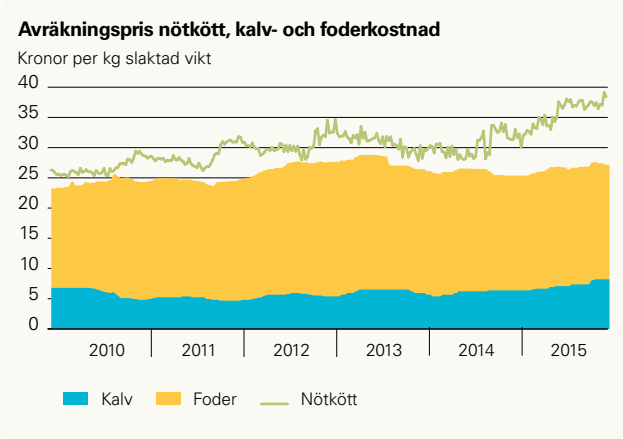

Figur 1. Avräkningspris nötkött, kalv- och foderkostnad per kg slaktad vikt. Avser 16 månaders mjölkrastjur, 300 kg slaktad vikt. Uppgifterna bygger på SCBs statistik för en R3 ungtjur men är justerad för klassning, från R till O- och för transportkostnad till slakteriet, 1,21 kr per kg.
Källa: Jordbruksverket (bearbetning av Gård och Djurhälsan).

Slutuppfödning mjölkrastjur

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige de senaste 5 åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Slaktintäkt	↗	●
Foderkostnad	↗	●
Lönsamhet (intäkter–kostnader)	↘	●

Slutuppfödning köttrasungnöt

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige de senaste 5 åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Slaktintäkt	↗	●
Foderkostnad	→	●
Lönsamhet (intäkter–kostnader)	↗	●

Dikalvsproduktion

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige de senaste 5 åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Genomsnittlig intäkt för avvand kalv	↗	●
Foderkostnad	↗	●
Lönsamhet (intäkter–kostnader)	→	●

↑ = ökat mycket ↗ = ökat → = ingen förändring ↘ = minskat ↓ = minskat mycket ● = bra ● = medel ● = dålig

Det finns svenska producenter som är konkurrenskraftiga, som har anpassat sig efter rådande förhållanden, är duktiga producenter och har en affärsmässighet i sin produktion. Det här gäller inte minst de producenter som bidrar med data till Agri Benchmark. De visar lönsamhet 2014 även om det nästan för samtliga företag är något lägre än året innan. Oförändrad eller något minskad slaktintäkt samtidigt som livkalvpriserna har ökat liksom insatskostnaderna i foderodlingen är bidragande orsaker till den lägre lönsamheten för ungnötsproducenterna. För dikorna är det kostnaderna som har ökat vilket resulterar i något lägre lönsamhet jämfört med 2013.

Svenskt nötkött tog marknadsandelar 2014

Under 2014 ökade svensk nötköttsproduktion med drygt 4 procent från föregående år. Med en konsumtionsökning på cirka en procent, 0,1 kg till 25,9 kg per person och år, innebar detta att försäljningen av svenskproducerat ökade med 5,7 procent. Importen av nötkött till Sverige minskade med 1 procent och exporten ökade med 6 procent, se figur 2.

Självförsörjningsgraden var därmed 52 procent men tillgodosåg 46 procent av den svenska nötköttskonsumtionen då 11 procent av den inhemska produktionen exporterades. Tyskland och Finland var de två största exportmarknaderna för svensk nötköttsproduktion. Importen kom i huvudsak från Irland, Tyskland och Nederländerna. Tillsammans stod dessa tre länder för 66 procent av importköttet. Under första halvåret 2015 ökade importen åter, cirka 2,3 procent jämfört med samma period året innan. Den inhemska produktionen ökade marginellt, 0,8 procent och den svenska andelen av förbrukningen sjönk med 0,3 procent.

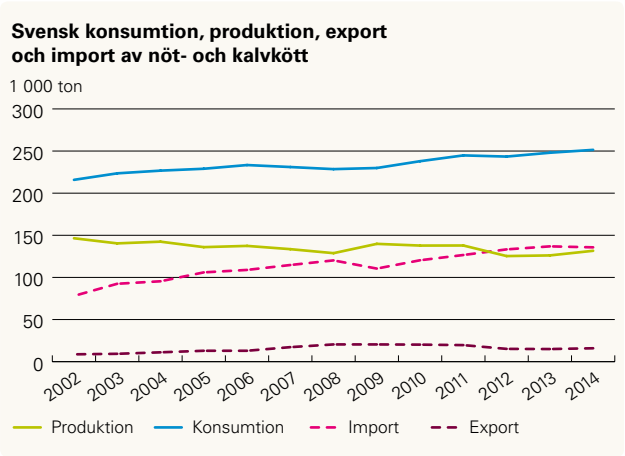

Figur 2. Svensk konsumtion, produktion, import och export av nöt- och kalvkött, uttryckt i ton. Konsumtionen är framräknad som produktion + import – export.
Källa: Import och export – SCB:s handelsstatistik, Produktion – Jordbruksverkets statistikdatabas.

Färre dikalvs- och ungnötsföretag

I juni 2015 hade vi drygt 10 381 dikoföretag, vilket var 282 färre än året innan. Det är företag med 1-24 dikor som minskar mest men det är också den största gruppen. Utav samtliga dikoföretag i Sverige återfinns 78 procent av företagen i den här gruppen. Året innan var det 79 procent vilket ger en svag indikation på att dikoföretagen blir större. Även den genomsnittliga besättningsstorleken har ökat från året innan, men ytterst marginellt, från 17,5 till 17,7 dikor per företag. Storleksgruppen 75-99 dikor har ökat med 10 företag mot året innan och är därmed den grupp som har ökat mest i antal, se figur 3. Däremot har gruppen 50–74 dikor minskat med 31 företag.

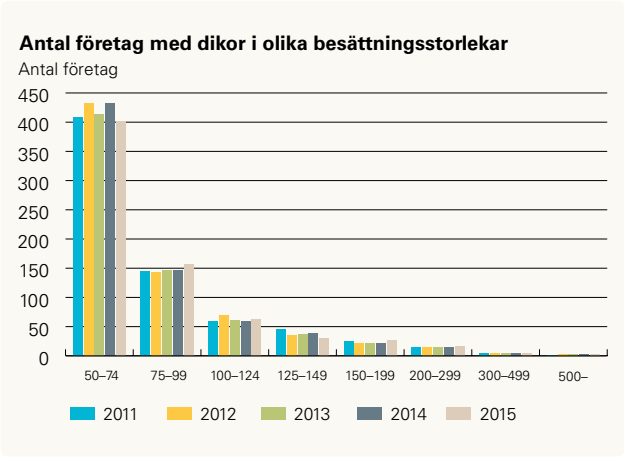

Figur 3. Antal företag med dikor i olika besättningsstorlekar i företag med mer än 50 dikor från år 2011 till 2015.
Källa: Jordbruksverket, 2015.

Även antalet företag med handjur minskar. I juni 2015 fanns det 15 553 stycken vilket var 651 färre jämfört med året innan. Precis som i dikobesättningarna är det de små företagen som minskar mest i antal. Företagen med 1 till 99 handjur utgör 93 procent utav det totala antalet, som har minskat med 702 stycken. Det innebär att det skett en nettoökning med 51 företag för besättningar med fler än 100 handjur. Enbart företag med 300–500 handjur har minskat i antal utav dessa större företag, se figur 4.

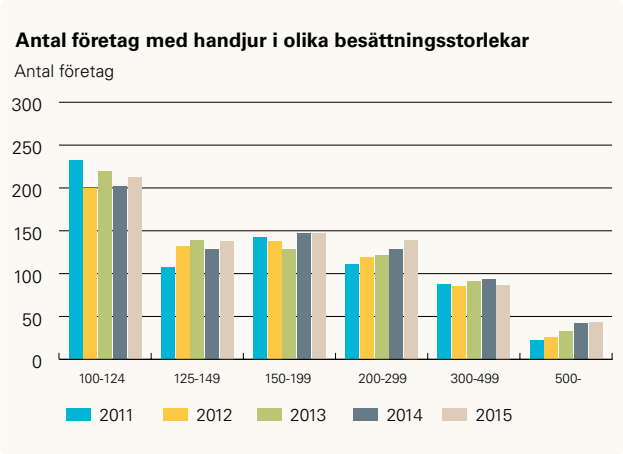

Figur 4. Antal företag med handjur (inkl. tjurkalvar under 12 månader) i olika besättningsstorlekar i företag med mer än 100 handjur från år 2011 till 2015.
Källa: Jordbruksverket, 2015.

Beskrivning av de svenska nötköttsföretagen i Agri Benchmark Beef

Totalt ingår fem svenska företag i den internationella jämförelsen Agri Benchmark Beef vars denna rapport baserar sina uppgifter på. Det är två dikalvsföretag och tre ungnötsföretag, där både mjölkrastjurar och slutuppfödning av köttrasdjur finns representerade, vilka beskrivs i tabell 1.

Den heterogena strukturen inom nötköttsproduktion gör den svår att jämföra men metoden som används i Agri Benchmark Beef att dela upp mjölkrasungnöt, köttrasungnöt och dikalvsproduktion förbättrar möjligheterna. Valet av jämförelseföretag och länder baserar sig dels på länder med liknande produktionsmetoder eller att länder exporterar kött till Sverige. Där data finns är medelvärden beräknade för de fem senaste åren som sedan jämförs med 2014 års värden. De svenska företagen representerar producenter som målmedvetet arbetar med sin produktion och är affärsmässiga företagare.

Resultat för mjölkrastjurar och köttrasungnöt

Produktivitet

De svenska företagen i Agri Benchmarks material har en hög produktivitet i form av daglig tillväxt. Två av de svenska ungnötsföretagen har med 2014 års resultat stärkt sin position ytterligare genom en ökad daglig tillväxt jämfört med det egna genomsnittet de senaste fem åren, se figur 5. Sverige2 uppvisar en daglig tillväxt på närmare 1 600 gram för sina ekologiska köttrastjurar. En produktivitet långt över det svenska genomsnittet som ligger på cirka 1 200 gram per dag för köttrastjurar, övervägande baserat på konventionella tjurar. Enbart feedloten i USA har högre tillväxt, 1 700 gram per dag, än de svenska företagen.

Även det svenska företaget med mjölkrastjurar, Sverige1 har haft en positiv utveckling gällande tillväxt per dag och de har även den högsta produktiviteten utav företagen som föder upp mjölkraskalv.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det i Sverige finns ett djurmaterial som kan växa riktigt bra på en förhållandevis hög andel grovfoder, en potential som inte utnyttjas på alla svenska nötköttsföretag.

Tabell 1 Beskrivning över de fem svenska deltagande företagen i Agri Benchmark Beef, 2015.

Ungnötsföretag					
Sv1	Tjurar	Konv	Mjölkras	230 st/slakt/år	Västra Götaland
Sv2	Tjurar	Konv	Köttraskorsningar	150 st/slakt/år	Södra Götaland
Sv3	Tjurar och kvigor	Eko	Köttraskorsningar	83 st/slakt/år	Småländska höglandet
Dikoföretag					
Sv4	Dikor	Eko	Köttraskorsningar	95 dikor	Småländska höglandet
Sv5	Dikor	Eko	Köttraskorsningar	100 kor	Västra Svealand

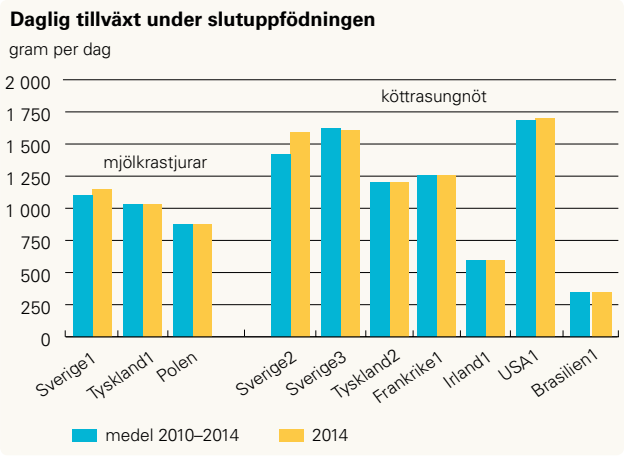

Figur 5. Daglig tillväxt uttryckt i gram per dag anges för tre företag med slutuppfödning av mjölkrastjurar i Sverige, Tyskland och Polen och för sju företag med slutuppfödning av köttrasungnöt i Sverige, Tyskland, Frankrike, Irland, USA och Brasilien.
Källa: Agri benchmark, 2015.

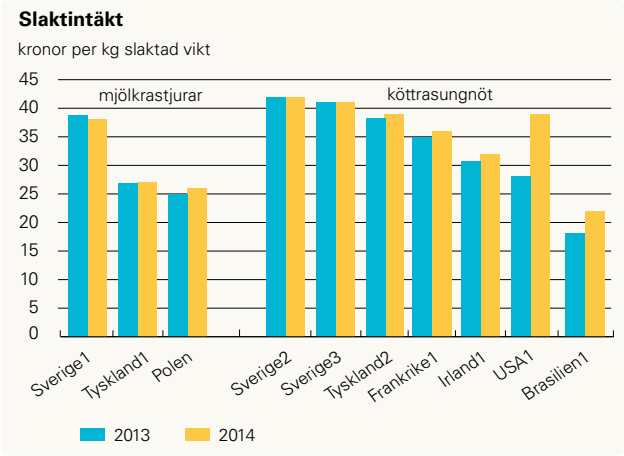

Figur 6. Slaktintäkt per kg slaktad vikt för 2013 och 2014. Observera att slaktintäkten är inkluderad transportkostnad till slakteriet (1,07 kr/kg) för de svenska företagen. Detta för att vara jämförbart med andra länder där producenterna står för transportkostnaden till slakterierna. Transport till slakteriet ligger därför även med som en post på kostnadssidan och påverkar därmed inte lönsamhetsresultatet.
Källa: Agri benchmark, 2015.

Lönsamhet

Slaktintäkten visar medelpriset till lantbrukaren, det vill säga den totala slaktintäkten delat med totala slaktvolymen, vilket påverkas av både kvalitet och leveranstidpunkt. I internationella jämförelser används priset vid slakteriet, det vill säga utan avdrag för intransportkostnad, som vi annars är vana vid i Sverige. Det innebär att slaktintäkten ligger drygt en krona högre än vad som är utbetalt till de svenska nötköttsproducenterna, motsvarande kostnad för intransport finns sedan på kostnadssidan. De svenska företagens slaktintäkt har legat still eller minskat marginellt 2014 jämfört med året innan, se figur 6. Nötköttspriset har legat förhållandevis still i Europa och en utjämning av priset har skett både inom och utanför Europa. USA har haft den starkaste prisutvecklingen utav jämförda länder där priset har ökat med hela 37 procent från 2013 till 2014, men även Brasilien har haft en positiv utveckling.

Foderkostnaden beräknas på inköpt foder samt odlingskostnader för eget foder, inklusive maskinkostnader och körslor. Förhållandet mellan slaktintäkt och foderkostnaden ger en uppfattning om hur lönsamheten utvecklats, se figur 7.

Sverige1 köper in tvåveckors mjölkraskalvar vilket i sig innebär en högre foderkostnad men i gengäld en billigare kalv. Foderkostnaden för den här gården har dessutom ökat under 2014 jämfört både med genomsnittet de senast fem åren och året innan, 2013. Jämfört med 2013 har kostnaderna för mjölkpulver, utsäde, gödning samt maskintjänster ökat. Däremot var kostnaden lägre för inköpt kraftfoder i form av spannmål och koncentrat. Den sänkta foderkostnaden för Sverige3 beror inte på lägre kostnader av insatsmedel utan är en omfördelning av resurser mellan ungnöt och dikor i det integrerade dikalvsföretag som Sverige3 utgör en del av. En kort uppfödningstid med

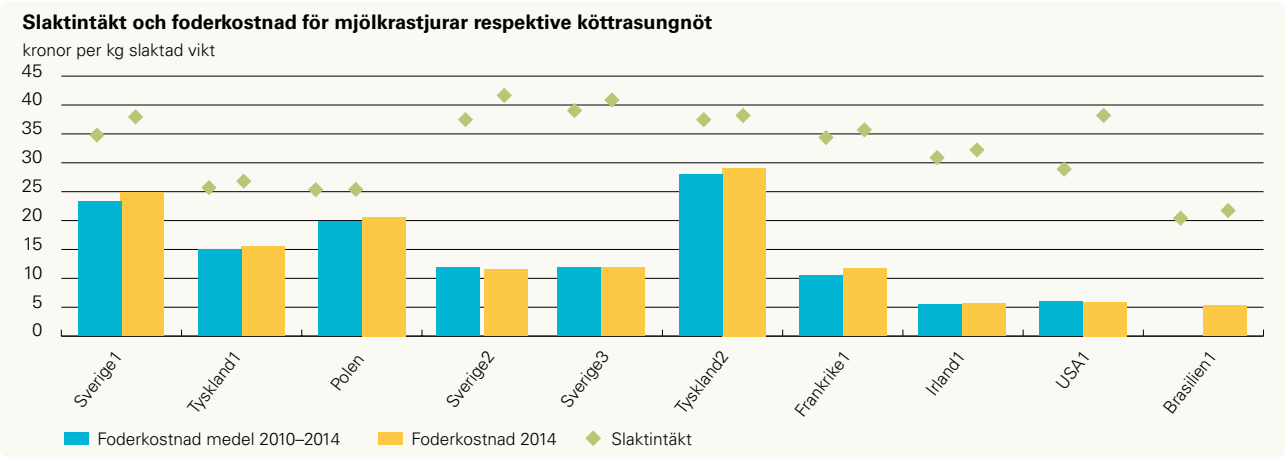

Figur 7. Slaktintäkt och foderkostnad för mjölkrastjurar respektive köttrasungnöt. Observera att slaktintäkten är inkluderad transportkostnad till slakteriet (1,07 kr/kg) för de svenska företagen. Detta för att vara jämförbart med andra länder där producenterna står för transportkostnaden till slakterierna. Transport till slakteriet ligger därför även med som en post på kostnadssidan och påverkar därmed inte lönsamhetsresultatet.
Källa: Agri benchmark, 2015

hög tillväxt per dag eller en betesbaserad produktion är konkurrenskraftig i dessa beräkningar av foderkostnad. Det senare på grund av att mark- och arbetskostnaden inte är inkluderad i foderkostnaden. USAs feedlot är exempel på en kort uppfödningstid liksom Irland och Brasiliens uppfödning av stutar är exempel på betesbaserad produktion.

Foderkostnaden på det tyska ekologiska företaget med köttrasungnöt (Tyskland2) fortsätter att sticka ut, och de har dessutom ökat 2014 jämfört med medelvärdet för de fem senaste åren.

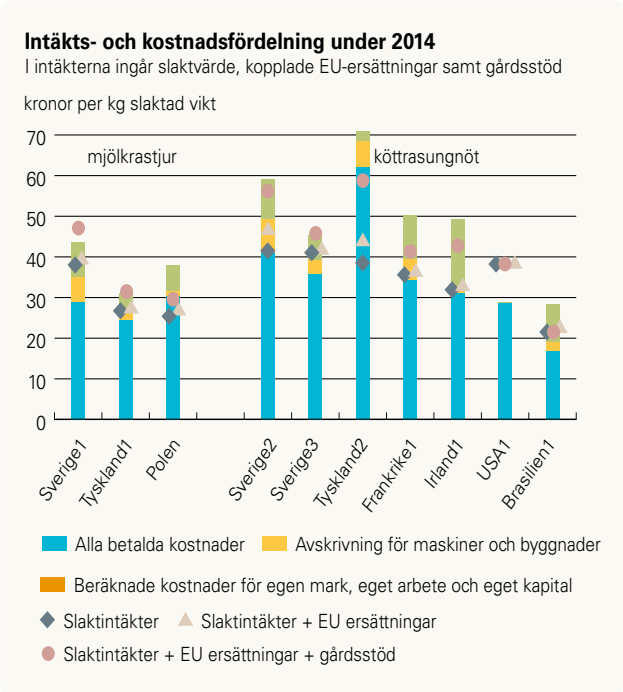

Figur 8. Intäkts- och kostnadsfördelning 2014 uttryckt i kronor per kg slaktad vikt. I intäkterna ingår slaktvärde, kopplade EU-ersättningar samt gårdsstöd.
Källa: Agri Benchmark Beef 2015

De svenska företagen visar lönsamhet när gårdsstöden inkluderas, se figur 8. Det här tack vare gårdsstödet där samtliga svenska ungnötsföretag har tilläggsbelopp i form av historiskt frikopplade stöd. Dessa tilläggsbelopp försvinner i och med den kommande gårdsstödutjämningen och kommer bli kännbart för de företag som även drabbas av minskning eller oförändrat grundbelopp i gårdsstöden. Tyskland2 har högst intäkter men också högst kostnader och saknar därmed lönsamhet. Gården har enbart anställd personal vilket gör att kostnaden för arbete läggs med i utbetalda kostnader (mörkblått). USA1 har haft en fantastisk lönsamhetsutveckling under 2014 på grund av prishöjningen på nötkött. Företaget köper in arbetskraft, foder och maskintjänster har därför inga beräknade kostnader för eget kapital eller avskrivningar. Kalvkostnaden utgör 72 procent av USA1 totala kostnader.

Vinst efter alla kostnader, inklusive avskrivningar och beräknade kostnader för egen mark, arbete och kapital visas i figur 9. Trots att gårdsstödet är inkluderat för de europeiska företagen är det enbart Sverige1, Tyskland1 samt Sverige3 som har full kostnadstäckning. USA1 gjorde 2013 ett nollresultat men en ökad slaktintäkt och stabilt kostnadsläge har kraftigt ökat på vinsten.

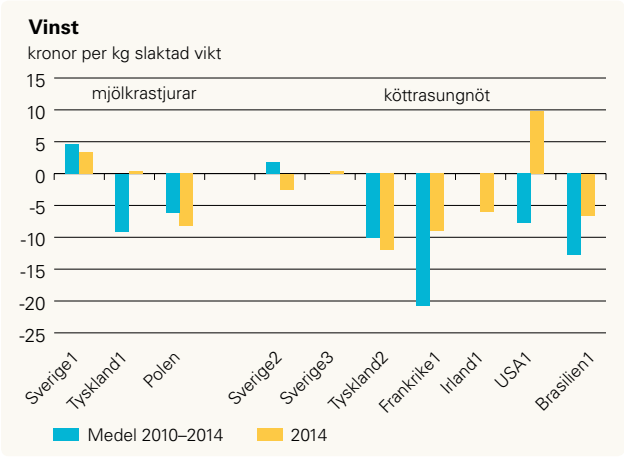

Figur 9. Vinst efter att intäkterna minskats med alla kostnader, även ersättning till ägarens arbete, arrendekostnad för egen mark och räntekostnad på eget kapital, kronor per kg slaktad vikt.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Många lantbruksföretag beräknar inte ränta på eget kapital och arrendekostnad på egen mark. Genom att inte räkna med dessa poster ser jämförelsen annorlunda ut, framförallt för de länder och gårdar som har stor andel egen mark med en hög beräknad kostnad för egen mark och/eller en produktion som tar mycket mark i anspråk, se figur 10. Skånegården, Sverige3, har en hög beräknad kostnad för egen mark där två tredjedelar av marken är egen. Detta bidrar till en hög alternativ markkostnad, 2,41 kr per kg slaktad vikt, vilket är en mycket konkurrenskraftig produkti-

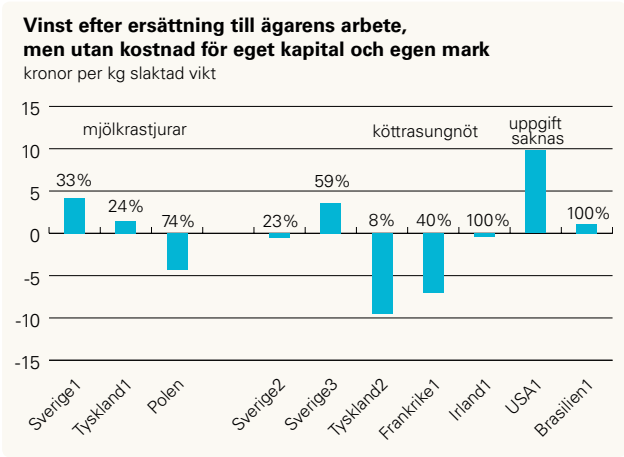

Figur 10. Vinst efter ersättning till ägarens arbete men utan kostnad för eget kapital och egen mark. Procenttalen anger andel egen mark.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

vitet i kg kött per ha räknat. Enbart Feedloten i USA, USA1 har en högre markproduktivitet än skånegården eftersom de köper in allt sitt foder. USA1s resultat påverkas därför nästan inte alls i denna beräkning av lönsamheten. Den irländska gården som har ett högt värde på marken samtidigt som betesdriften kräver förhållandevis stora arealer går från minus 6 kr per kg slaktad vikt till nästan ett nollresultat. Brasilien1 har lägst beräknad arrendekostnad per ha för egen mark men högst alternativa markkostnad per kg vilket beror på 100 procent egen areal och extremt låg produktivitet i kg kött per ha räknat.

Löneförmåga

Arbetsersättning i Agri Benchmarks jämförelser anges antingen som utbetald lön och räknas då in i alla betalda kostnader eller som alternativkostnad för arbete. För de svenska gårdarna ligger alternativvärdet för eget arbete i nivå med en genomsnittlig lantarbetarlön.

I figur 11 åskådliggörs detta genom att beräkna hur vinsten, exklusive alternativkostnad för eget arbete och löner, fördelas på de arbetade timmarna i produktionen. Dessutom finns de olika ländernas lönenivåer (lön med tillägg för sociala avgifter) markerat. Sverige utmärker sig med att ha höga lönenivåer men också en god löneförmåga. Både Sverige1 och Sverige3 är konkurrenskraftiga vad det gäller arbetsproduktivitet kött per arbetad timme, vilket är oerhört viktigt vid ett högt löneläge. Sverige2 som är en ekologisk ungnötuppfödning har något sämre arbetsproduktivitet. Lägst arbetsproduktivitet av jämförda länder har Polen tätt följt av Irland1. USA1 har i särklass den högsta arbetsproduktiviteten, 247 kg kött per timme, vilket gör att arbetskostnaden är en väldigt liten del av produktionskostnaden. I kombination med den höga vinsten företaget gjorde 2014 ger det en extremt hög betalningsförmåga per timme med det här sättet att räkna.

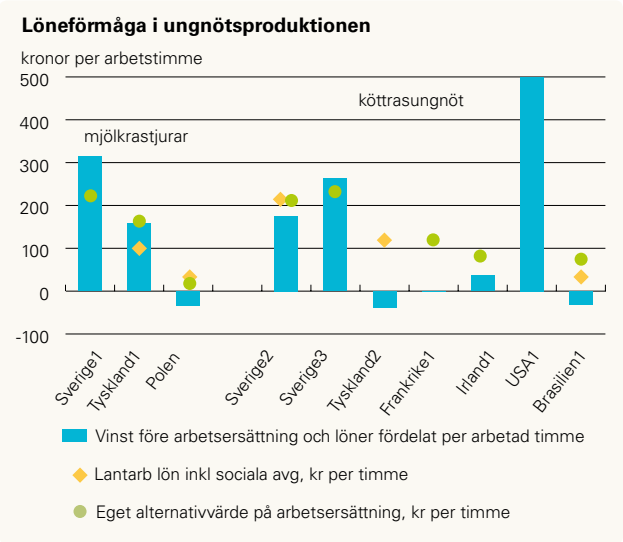

Figur 11. Löneförmåga samt lönenivåer för företag med mjölkrastjurar respektive köttrasungnöt 2014. Till vänster: för tre företag med slutuppfödning av mjölkrastjurar i Sverige, Tyskland och Polen. Till höger: sju företag med köttrasungnöt i Sverige, Tyskland, Frankrike, Irland, USA och Brasilien. Löneförmågan är beräknad genom att arbetsersättning och vinst fördelas per timme nedlagt på företaget.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Gårdstödsreformens påverkan på ungnötsföretagen

Gårdstödsreformen kommer att slå hårt på företag som idag ligger i region ett till tre, som saknar naturbetesmarker och bedriver intensiv ungnötsproduktion som tidigare har genererat höga tilläggsbelopp på grund av frikopplat handjursbidrag. Med ett fullt utjämnat gårdsstöd år 2020 kommer en stödrätt vara värd 197 Euro (förgröningsstöd inkluderat) oberoende var i landet gården är belägen. Både Sverige1 och Sverige3 kommer därför att drabbas hårt av reformen som innebär mer än halverat gårdsstöd även när det nya nötkreaturstödet är inkluderat. Nötkreatursstödet är ett nytt kopplat stöd som införs 2015 och betalas ut till nötkreatur över ett år, totalt 89 euro/år. Per dag innebär det cirka 2,2 kr förutsatt växelkurs på 1 euro = 9,14 SEK. Ungnöt som slaktas vid relativt låg ålder kommer därför inte inbringa så högt nötkreaturstöd som en äldre stut eller diko.

För Sverige1 innebär den nya reformen att plusresultatet på 3,43 kr per kg slaktad vikt förändras till minus en krona per kg om allt annat lika 2014. För Sverige3 innebär den nya reformen en intäktsminskning motsvarande 2,5 kr per kg slaktad vikt. Sverige2 förlorar enbart 1 kr per kg om allt annat lika vilket beror på företaget idag ligger i region 5, det vill säga det gårdsstödsområde som idag har lägst grundbelopp och därmed tjänar på utjämning av grundbeloppen. Att det ändå blir en liten minskning beror på att tilläggsbeloppen som baseras på historisk produktion försvinner ur gårdsstöden.

Resultat i dikalvsproduktionen

Intäkter från tre marknader – kalvar, nötkött och miljöersättningar

Båda dikalvsföretagen i Sverige är beroende av stöd i hög grad. Andelen stöd inkl. gårdsstödet av totalintäkten uppgår till 54 procent vilket kan jämföras med 30–39 procent för de övriga europiska länderna i jämförelsen. Svensk dikalvsproduktion har ett högt kostnadsläge vilket delvis beror på vårt geografiska läge som leder till höga foderkostnader och krav på bra byggnader men även vårt höga löneläge är en bidragande orsak. Både Sverige4 och Sverige5 är företag som är välanpassade i sin produktionsinriktning efter gårdens förutsättningar och regionala läge. De är båda ekologiska, ligger inom kompensationsområde och Sverige4 sköter betydande arealer naturbetesmark som är ersättningsberättigade. Båda företagen uppvisar också lönsamhet, där framförallt Sverige4 har god produktivitet och höga marknadsintäkter.

Produktivitet

Sverige4 hade en problematisk kalvningssäsong 2013 men är åter tillbaka till en högre produktivitet gällande antalet avvanda kalvar per ko visar 2014 års siffror. Enbart Tyskland3 har högre produktivitet än Sverige4. Däremot har Sverige5 en fortsatt förhållandevis låg produktivitet vilket gör att variationen är större inom Sverige än inom Europa avseende detta produktivitetsmått, se figur 12.

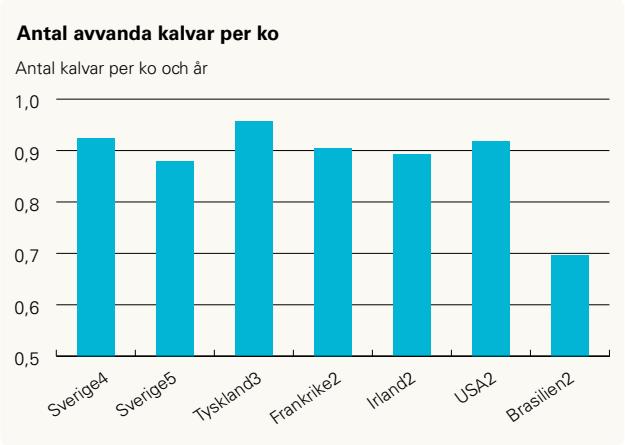

Figur 12. Antal avvanda kalvar per diko i genomsnitt för sju företag med dikor.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Viktintervallet för de avvanda kalvarna inom Europa och USA sträcker sig mellan 270 kg (Tyskland3) till 324 kg (Sverige4), vilket åter visar på en hög produktivitet för Sverige4. Sverige5 hade avvänjningsvikt på 280 kg. Brasilien har en låg produktivitet med knappt 0,7 avvanda kalvar per ko samt låga avvänjningsvikter på 170 kg.

Samtliga länder i jämförelsen har haft en positiv utveckling av priset på den avvanda kalven. Sverige tappar dock ytterligare i konkurrenskraft genom sin blygsamma ökning av kalvpriset på 1,5–2,5 procent, vilket är en sämre prisutveckling än samtliga jämförande länder, se figur 13. Brasilien har haft den största ökningen, hela 30 procent, men från en låg nivå med europeiska och amerikanska mått mätt.

Sveriges höga foderkostnad utmärker sig i jämförelsen, i synnerhet den värmländska gården Sverige5 som har en foderkostnad motsvarande drygt 5 300 kronor per ko, vilket är en ökning på 250 kronor per ko jämfört med 2013, se figur 14. Kalvintäkten för samma gård är drygt 5800 kronor per ko 2014 vilket i sig illustrerar behovet av fler intäkter än kalven. Foderkostnaden har ökat procentuellt sett mest i förhållande till 2013 för Sverige4 jämfört med övriga länder. Det här kan delvis förklaras av en korrigering mellan ungnöt och dikor i det integrerade dikalvsföretag som Sverige4 utgör en del av men även

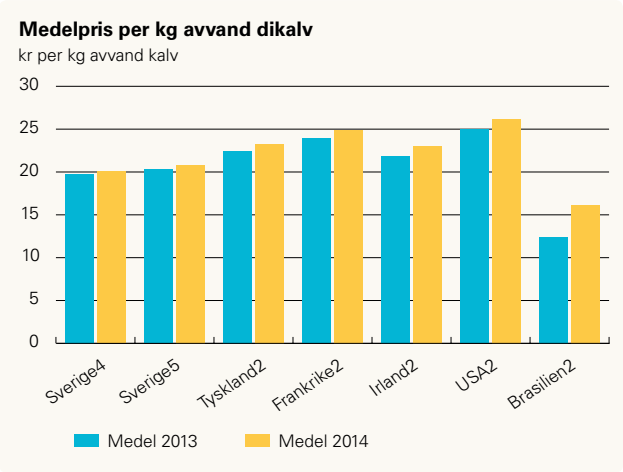

Figur 13. Medelpris per kg avvand dikalv i sju företag med dikor.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

ökade kostnader för foderodlingen och en högre produktivitet i kilo avvand kalv per ko vilket också ökar foderbehovet. Sverige4 har ökat sin intäkt för avvanda kalvar i ungefär samma storleksordning som foderkostnaderna jämfört med 2013 men även jämfört med medelvärdet för de senaste fem åren. Förklaringen till detta är framför allt en ökad produktivitet i form av fler avvanda kalvar per ko, högre avvänjningsvikter men också något högre pris per kg avvand kalv. Även USA2 har haft en liknande utveckling med högre foderkostnader och högre intäkter för kalv, men där beror intäktsökningen enbart av en prishöjning per kilo avvand kalv.

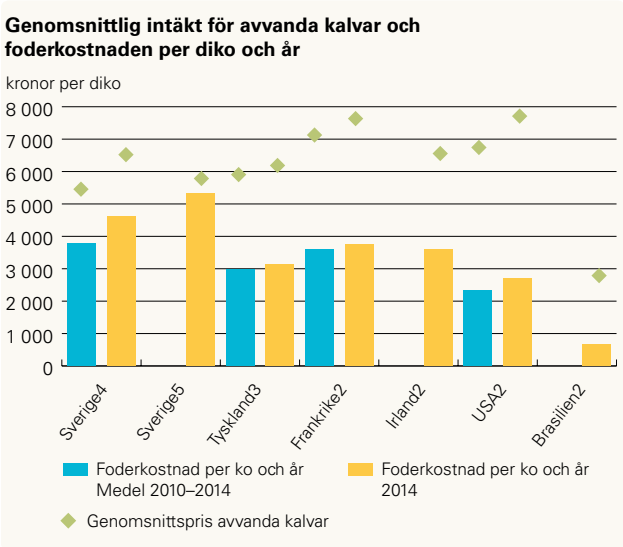

Figur 14. Genomsnittlig intäkt för avvanda kalvar, både kvig- och tjurkalv, samt foderkostnad, uttryckt i kronor per ko för sju företag med dikor. Foderkostnaden baseras på inköpt foder och kostnader för att odla eget foder exklusive eget arbete men inklusive inköpta körslor. Prisförändringar på bränsle har en stor inverkan på foderkostnaden.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Lönsamhet

Trots sitt höga kostnadsläge visar de svenska gårdarna på god lönsamhet, dels på grund av höga stödnivåer men också tack vare höga marknadsintäkter, se figur 15. Sverige4 har faktiskt de högsta marknadsintäkterna 2014 utav jämförda länder, till och med högre än både Frankrike2 och USA2 som har en högre intäkt för kalven. Förklaringen till detta är bra produktionsresultat samt mest betalt för slaktkorna. Även Värmlandsgården, Sverige 5 har en konkurrenskraftig intäkt för slaktkorna men ligger cirka 1 000 kr lägre i marknadsintäkter än Sverige4.

De relativt höga stödintäkterna för de svenska gårdarna beror på att de båda är berättigade till kompensationsbidrag, har ekologisk produktion samt att Sverige4s dikor betar betydande arealer stödberättigad naturbetesmark. Till skillnad mot ungnötsföretagen så går alla dikalvsföretag utom Irland med vinst när gårdsstödet inkluderas, men inget företag gör det exklusive gårdsstöd. Tyskland 3 har utöver gårdsstöd även ekologiskt miljöstöd och Frankrike2 har kopplat dikobidrag motsvarande drygt 1400 kronor per ko. Historiskt kopplade stöd som efter frikopplingsreformerna utgör del av gårdstödet är en fortsatt viktig intäkt för de europeiska företagen. Irland2 saknar kostnadstäckning för sina beräknade kostnader trots inkluderat gårdsstöd. USA2 har också en form av gårdsstöd, dock ett väldigt litet belopp, cirka 160 kronor per ko.

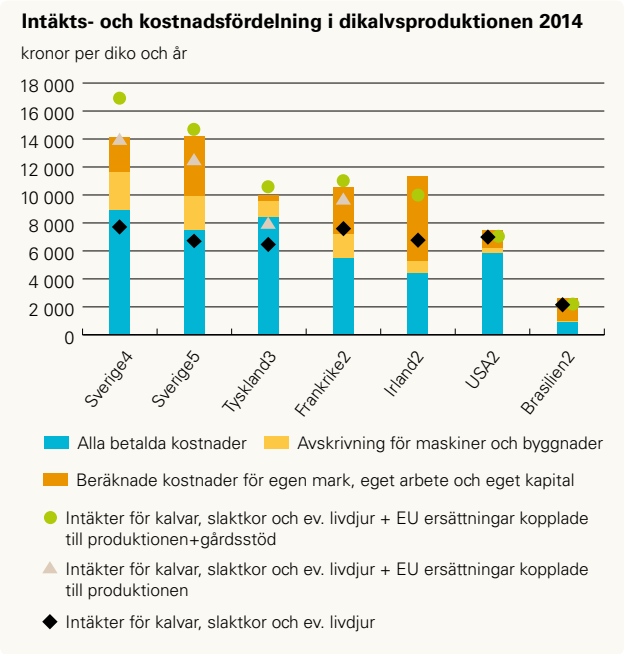

Figur 15. Intäkts- och kostnadsfördelning i kronor per diko för sju företag med dikor. I intäkterna ingår försäljning av avvanda kalvar, slaktkor och eventuella livdjur samt kopplade EU-ersättningar och gårdsstöd.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Figur 16 visar nettot av intäkts- och kostnadsfördelningen från figur 15. Samtliga europiska företag visar på lägre netto 2014 jämfört med medelvärdet för de senaste fem åren. USA2 och Brasilien2 har däremot förbättrat sitt netto under 2014 jämfört med medelvärdet de senaste fem åren, men har fortfarande ett negativt netto när alla kostnader är inkluderade.

Även om de båda svenska gårdarna tillsammans med den tyska har full kostnadstäckning så finns det en sårbarhet i att inte alla betalda kostnader täcks av marknadsintäkter så som det gör för de övriga fyra gårdarna i jämförelsen. De senare har även kostnadstäckning för avskrivningar för maskiner och byggnader endast genom marknadsintäkter. Det gör att de svenska och den tyska gården är beroende av stöden även på kort sikt.

Irland och Brasilien har däremot en hög andel av beräknade kostnader för egen mark, arbete och kapital av totalkostnaderna. Irland har både ett hög beräknad kostnad för egen mark och för eget arbete. En hög markkostnad per ha samt en hög arbetsåtgång per ko är förklaringen till detta. Hela 48 timmar per ko lägger den Irländska gården ned vilket kan jämföras med de svenska företagen som har en arbetsgång på cirka 16 timmar per ko.

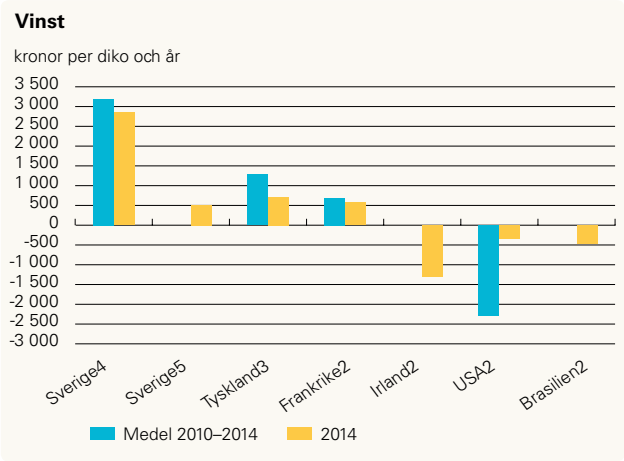

Figur 16. Vinst efter att intäkterna minskats med alla kostnader, även ersättning till ägarens arbete, arrendekostnad för egen mark och räntekostnad på eget kapital, kronor per diko per år, 2014.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Om enbart arbete räknas med i de beräknade kostnaderna går samtliga företag i jämförelsen med vinst, se figur 17. Vinsten blir med andra ord den ersättning företaget får för egen mark och eget kapital. Den irländska gården med enbart egen mark i produktionen i kombination med en hög markkostnad går då från ett minusresultat på 1 300 kr till plusresultat på 830 kronor per ko. På kort sikt är företagen med hög andel ägd mark (se tabell 2) med låg belåning mindre sårbara men svårigheten kommer i samband med ägarskiften om produktionen inte kan betala för marken, vilket också är fallet på Irland. Marken är högt värderad men väldigt lite mark kommer ut till försäljning. Det i sig hämmar strukturrationaliseringen.

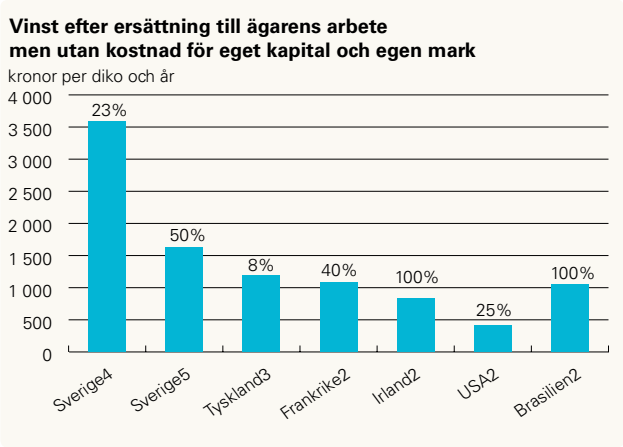

Figur 17. Vinst efter ersättning till företagarens arbete men utan kostnad för eget kapital och egen mark. Procenten avser andel egen mark.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

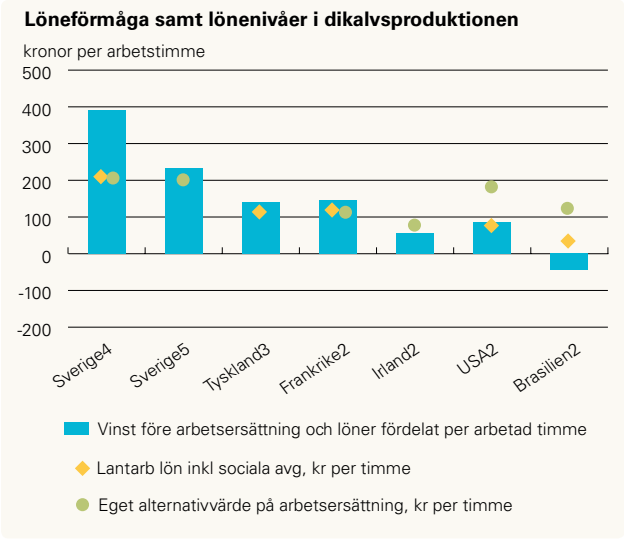

Figur 18. Löneförmåga samt lönenivåer för företag med dikalvsproduktion 2014. Löneförmågan är beräknad genom att arbetsersättning och vinst fördelas per arbetad timme nedlagt i företaget.
Källa: Agri Benchmark Beef, 2015

Löneförmåga

Arbetsersättning i Agri Benchmark jämförelser anges antingen som utbetald lön och räknas då in i alla betalda kostnader eller som alternativkostnad för arbete. För de svenska gårdarna ligger alternativvärdet för eget arbete i nivå med en genomsnittlig lantarbetarlön.

I figur 18 åskådliggörs detta genom att beräkna hur vinsten, exklusive alternativkostnad för eget arbete och löner, fördelas på de arbetade timmarna i produktionen. Dessutom finns de olika ländernas lönenivåer (lön med tillägg för sociala avgifter) markerat. Sverige utmärker sig med att ha höga lönenivåer men också en god löneförmåga. Löneförmågan per timme beror dels på hur stort netto som finns över när alla andra kostnader är tagna men också hur många timmar per ko som åtgår, det vill säga hur många timmar som nettot ska fördelas på. Sverige har som tidigare nämnts cirka 16 timmar per ko och år medan Irland2 toppar med sina 48 timmar per ko och år. USA2 och Brasilien2 har endast 4,4 respektive 4,7 timmar per ko och år i arbetsåtgång. Tyskland och Frankrike intar mellanposition mellan Sverige och Irland.

Gårdstödsreformens påverkan på dikalvsföretagen

Båda de svenska dikalvsgårdarna ser ut att klara gårdsstödsreformen bra. I och med att åkermark och betesmark kommer klassas lika gällande värde på stödrätter i den nya gårdsstödsreformen så gynnas företag med stora arealer naturbetesmark som tidigare haft ett lägre värde på stödrätterna. Det gör att Sverige4, som har betydande arealer naturbetesmark, ser ut att klara reformen förhållandevis väl trots en betydande historisk produktion som genererat tilläggsbelopp till gårdens stödrätter. Sverige4 ligger idag i region 5 med ett lågt grundbelopp vilket också mildrar utjämningseffekten av tilläggsbeloppet. Jämfört med 2014 kommer gårdstödet per ko att minska med knappt 400 kr per ko år 2020 (förutsatt fullt förgröningsstöd). Men läggs nötkreaturstödet på cirka 800 kr per ko till så blir det faktiskt en ökning på nästan 400 kr per ko förutsatt motsvarande eurokurs som ligger till grund för 2014 års stöd, 1 Euro =9,1465 SEK. För Sverige5 blir de positiva effekterna ännu större, dels för att gården i dagsläget inte har några tilläggsbelopp och dels för att gården är belägen i region 5 vilket idag är den region med det lägsta grundbeloppet för gårdsstödet men också den enda region där grundbeloppet har varit lika stort för så väl åker- som betesmark. Ett ökat värde på gårdsstödet växlas ytterligare

upp av att Sverige5 bedriver extensiv produktion med förhållandevis stor areal per ko. Gårdsstödet per ko kommer med dessa förutsättningar öka med hela 1 500 kr per ko innan nötkreaturstödet på cirka 800 kr är inkluderat. Fortfarande råder stor osäkerhet gällande kompensationsbidragen som generellt är väldigt viktiga för lönsamheten i dikalvsproduktionen. Den här osäkerheten i stödsystemen och att villkor kan ändras under pågående åtagandeperioder gör att många drar sig för att investera för framtiden.

Dikalvsproduktionen är avgörande för tillgång på kalv

Svensk nötköttsproduktion behöver fler kalvar för att kunna möta den efterfrågan som finns på svenskt nötkött. Mjölkproduktionen i Sverige har varit kraftigt konkurrensutsatt under 2014–2015 vilket vi nu märker av i form av höga kalvpriser. Priset på mjölkraskalv har ökat med 30 procent sedan årsskiftet enligt SCBs prisstatistik. Det här beror framför allt på en ökad efterfrågan. Mjölkproducenterna väljer i allt högre grad att behålla sina tjurkalvar för egen uppfödning samtidigt som det föds färre kalvar. Ett högt pris på mjölkraskalv kommer aldrig på egen hand leda till att fler mjölkraskalvar föds, utan det är mjölkpriset som driver mjölkproduktionen framåt. I figur 19 kan vi se att antalet mjölkkor har minskat med nästan 6 000 kor mellan juni 2014 och juni 2015.

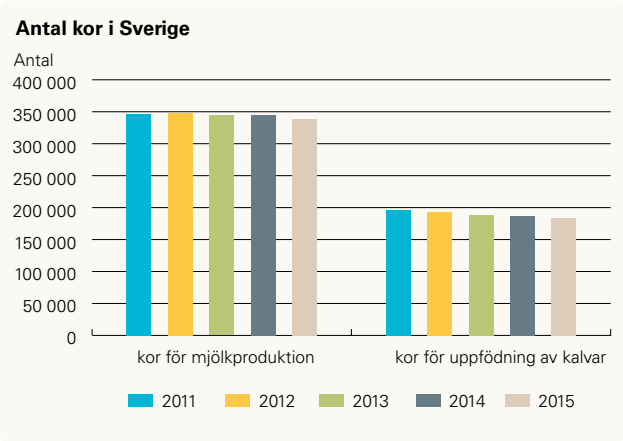

Figur 19. Antal kor i Sverige fördelat på kor för mjölkproduktion och kor för uppfödning av kalvar från år 2011 till 2015.
Källa: Jordbruksverket, juniräkningen 2015

För att få fler födda kalvar i Sverige krävs därför fler dikor. Tyvärr minskar också dikorna i antal. I juni 2015 fanns drygt 184 000 dikor vilket var drygt 2 000 färre dikor än året innan. Köttraskvigor efterfrågas dessutom både till slakt och för liv. Mycket talar därför för fler dikor nästa år. Siffrorna för dikalvsföretagen i Agri Benchmark visar att det går att bedriva lönsam dikalvproduktion i Sverige. Det kräver dock ett affärsmässigt företagande med intäkter både från kalv, utslagskor och stöd samt en hög arbetsproduktivitet

och fokus på att hålla nere foderkostnaderna. Det nya nötkreaturstödet tillsammans med högre dikalvspriser och bra betalt för slaktkorna talar för svensk dikalvproduktion. Men som tidigare nämndes är osäkerheten kring kompensationsbidragen och miljöstöden orosmoment som kan hämma utvecklingen.

Det finns idag en investeringsvilja hos många utav ungnötsföretagen men tillgången på livkalv är idag en begränsning. För att kunna bedriva konkurrenskraftig ungnötsproduktion i Sverige är det såklart en förutsättning att det finns tillgång på kalv. Som en effekt av mjölkkrisen kan vi också förväntas oss en större andel köttras framöver, dels för att mjölkkorna minskar men också för att andelen köttrassemin har ökat med 30 procent under senaste kontrollåret.

Stödutjämningen av gårdstödet är ett annat orosmoment för den intensiva ungnötsproduktionen, framförallt inom nuvarande regionerna ett till tre. De kommer bli tredubbla förlorare på grund av minskning av grundersättning, att tilläggsersättningen baserat på historiska handjursbidrag förvinner samt att unga djur kommer inbringa små belopp i form av det kopplade nötkreaturstödet.

Ökade möjligheter för svensk grisnäring

EU står för totalt 20 procent av världsproduktionen av griskött vilket motsvarar cirka 255 miljoner grisar per år. Inom EU har Tyskland den största produktionen med 59 miljoner grisar. Danmark, som producerar knappt 30 miljoner grisar, av vilka 10 miljoner smågrisar exporteras, ligger på femte plats volymmässigt. Svensk grisproduktion utgör cirka 1 procent av EU:s produktion, se figur 1. Antalet slaktade grisar i Sverige har minskat från 3,3 miljoner år 2000 till drygt 2,5 miljoner år 2014. Genom strukturrationalisering har antalet besättningar i Sverige minskat under samma tid från 2 000 till 1 000 stycken, där 20 procent av företagen numera svarar för 75 procent av smågrisproduktionen.

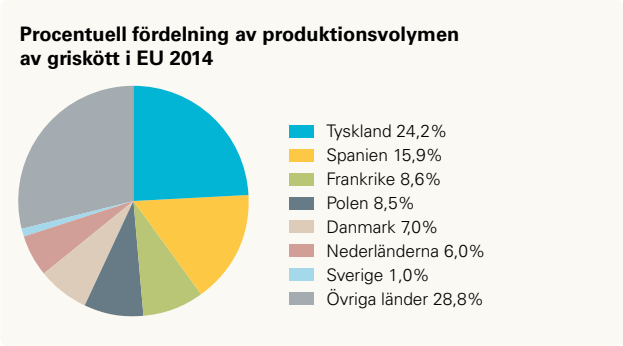

Figur 1 Fördelning av produktionen av griskött i EU 2014.
Källa: EU-kommissionen

Sverige fortsätter att importera allt mindre griskött. Importvolymerna minskade med 9,6 procent under årets inledande sex månader och minskningen sker oavsett produktkategori av griskött. Mest påtagligt är den kraftigt minskade importen av danskt griskött. Jämfört med halvårsskiftet 2014 har Danmark tappat marknadsandelar på den svenska grisköttsmarknaden, från 36 procent av importvolymen 2014 till 29 procent i juni 2015. Konsumtionen av griskött minskade under samma tid med fem procent varav en procent var svenskproducerat.

Det svenska grisköttet har alltså förstärkt sin marknadsposition vilket bland annat bekräftas av vikande importvolymer och avräkningspriser som ligger över tyska och danska avräkningspriser. Denna situation kan dock snabbt ändras om de låga priserna i övriga EU pressar importörer att agera. Ett viktigt fokus för Sverige är att upprätta bilateralt avtal med Kina så att de delar av grisen som Kina efterfrågar kan exporteras utan mellanlandningar som halverar värdet på produkterna. Detta skulle innebära en merintäkt för den svenska slakten på cirka 100 miljoner kronor.

Kompetensutveckling och byggnation

Det finns flera anledningar till att den svenska produktionen minskar. Sett till orsakerna på gårdsnivå så består den av två delar: dyra och gamla stallar samt brist på specialiserad rådgivning. För att klara internationell konkurrens behövs en ständig utveckling av uppföljningsverktyg till grisföretagaren och en konkurrenskraftig produktionseffektivitet.

Sverige har halkat efter i utvecklingen av arbetseffektiva stallar och den fortsatta storleksrationaliseringen har uteblivit. Sverige har haft en investeringstakt på minus 75 procent de senaste tre åren Med den investeringstakten förnyas en suggplats ungefär var 100:e år vid bibehållet suggantal. För slaktgrisproduktionen är motsvarande siffra ungefär var 40:e år. Byggnaderna är den kostnad som till största delen bidrar till att produktionen fördyras, en grisningsbox i Sverige kostar cirka 30 procent mer än den som byggs inom ramen för de regler som gäller inom övriga EU. Bakomliggande orsaker är den strängare djurskyddslagstiftningen, som medför att det krävs större utrymme per gris jämfört med andra länder.

Den låga nybyggnationen kan dessutom förklaras av en dålig lönsamhet åren 2011–2013. Lönsamheten har dock förbättrats under det senaste året. Tredje kvartalet 2015 har avräkningspriset på slaktgrisar och smågrisar ökat med 3,5 respektive 1,4 procent jämfört med kvartal 2. Trots svagt ökande foderpriser under kvartal 3 har en marginalförbättring skett med cirka 19 procent i slaktgrisproduktionen och drygt 1 procent i smågrisproduktionen, se figur 2.

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige de senaste 5 åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Levande födda per kull	↗	●
Dödlighet under ditid	→	●
Avvänjningsålder	→	●
Avvanda per kull	↗	●
Daglig tillväxt födsel till slakt	↗	●
Lönsamhet	↗	●

v

↑ = ökat mycket ↗ = ökat → = ingen förändring ↘ = minskat ↓ = minskat mycket ● = bra ● = medel ● = dålig

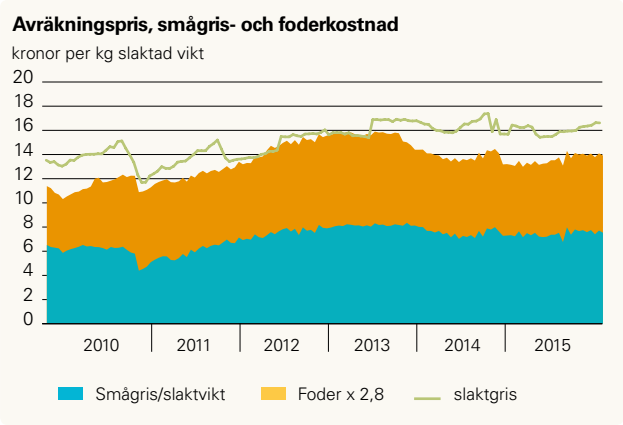

Figur 2 Svensk slaktgrisnotering i relation till priset på färdigfoder och priset på smågrisar 2010–2015.
Källa: Ekonomi och marknad, sep 2015. LRF Kött

Antibiotikaanvändning fortsatt mycket låg

Djurhälsoveterinärer och grisföretagare i Sverige har i många år arbetat målinriktat med förebyggande hälsovård inom svensk grisproduktion. Det har lett till att Sverige är det land som förbrukar minst antibiotika inom EU, räknat i antibiotikaförsäljning per kg levande vikt, se figur 3. Totalt har antibiotikaförbrukningen minskat med 5 procent inom EU åren 2011–2013. Variationen är stor mellan länderna och vissa, exempelvis Spanien, har till och med ökat sin förbrukning.

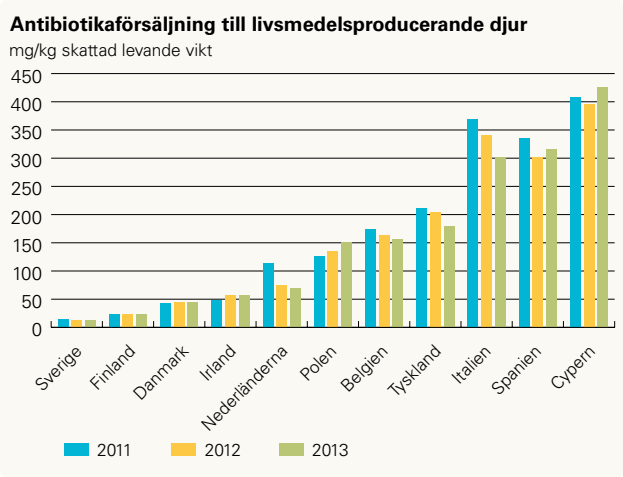

Figur 3 Antibiotikaförsäljning till livsmedelsproducerande djur.
Källa: Europeiska läkemedelsmyndigheten

Kullarna blir allt större

Under de senaste fem åren har antalet levande födda per kull ökat i Sverige med 0,5 grisar, från 12,8 till 13,3. Det är en effekt av bättre djurmaterial, bättre foder samt bättre skötselrutiner. Ökningen är visserligen lägre än genomsnittet för länderna inom InterPIG, som ökat med 0,9 grisar per kull, från 12,0 till 12,9, men kullresultatet i Sverige är fortfarande högre än medel. De InterPIG-länder som förbättrat kullresultatet mest är Tjeckien (+2,6), Belgien (+1,3) Tyskland (+1,3) och Danmark (+1,1) levande födda per kull.

Dödligheten under ditid inom InterPIG-länderna var i genomsnitt 12,7 procent under 2014, medan den i Sverige låg på 17,8 procent. Under de senaste fem åren var dödligheten i genomsnitt 12,4 procent inom InterPig som helhet och 17,8 procent i Sverige. De flesta länder håller alltså ungefär samma nivå 2014 som de senaste fem åren. USA hade under 2014 liksom under 2013 en kraftigt förhöjd smågrisdödlighet (15,5 procent jämfört med 10,7 procent 2012) på grund av PED-viruset (Porcine Epidemic Diarrhoea) som drabbar nyfödda grisar. Tack vare nya och effektiva vaccin mot PED har man kommit tillrätta med problemen. Under 2014 minskade grisproduktionen i USA med 2,5 procent, till stor del som en följd av PED-viruset. Andra halvåret 2015 förväntas en produktionsökning med 8,9 procent kvartal 3 och 6,1 procent kvartal 4.

Den nya genetiken i form av nytt avelsmaterial från Danmark och Nederländerna som introducerats i Sverige senaste året väntas ge utfall under kommande år. Då prognosticeras fler levande födda. Därför blir det ännu viktigare att vi ser över ny teknik och nya arbetsmetoder så att vi kan ta hand om de större kullarna. Vi behöver arbeta systematiskt med djuromsorgsförbättrande åtgärder i grisningsboxen samt omgångsdigivning under de första levnadsdygnen.

Det svenska lagkravet på minst 28 dagars ditid för smågrisarna leder till färre kullar per sugga och år, 2,21 kullar per årssugga i Sverige jämfört med medelvärdet 2,31 inom InterPIG, se figur 4 och 5. I Sverige är ditiden i genomsnitt 33 dagar medan medeltalet inom InterPIG är 26 dagar. Kortast digivningstid har USA och Kanada som har 21 dagar. Det kan tyckas att några dagars längre ditid skulle ha en marginell effekt, men en veckas längre ditid förlänger suggans grisningsintervall vilket innebär att suggan på årsbasis producerar en gris färre per år, motsvarande cirka 4 procent lägre produktionseffektivitet.

I Sverige har man under många år tillämpat ”planerad produktion” med gruppvis grisning och principen allt in- allt ut. Detta har varit en av de viktigast bidragande faktorerna till det goda hälsoläget och den låga medicinförbrukningen. Det finns dock en risk att den enskilde producenten, i sin strävan att öka produktionseffektiviteten, försöker komma ned till 28 dagars ditid på individnivå genom att överge omgångsperspektivet och avvänja mer kontinuerligt. Då hamnar Sverige i samma läge som de flesta andra länder, där man fortfarande har kontinuerlig grisning utan tömning av avdelningarna. Kontinuerlig grisning möjliggör visserligen tuffare styrning av ditiden, men innebär också ett högre smittryck eftersom det inte finns utrymme för tvättning och tomtid. Att ha ett omgångsperspektiv på ditiden även i tolkningen av den svenska djurskyddslagstiftningen skulle vara ett sätt att säkra den svenska modellen med ”planerad produktion” och principen allt in – allt ut.

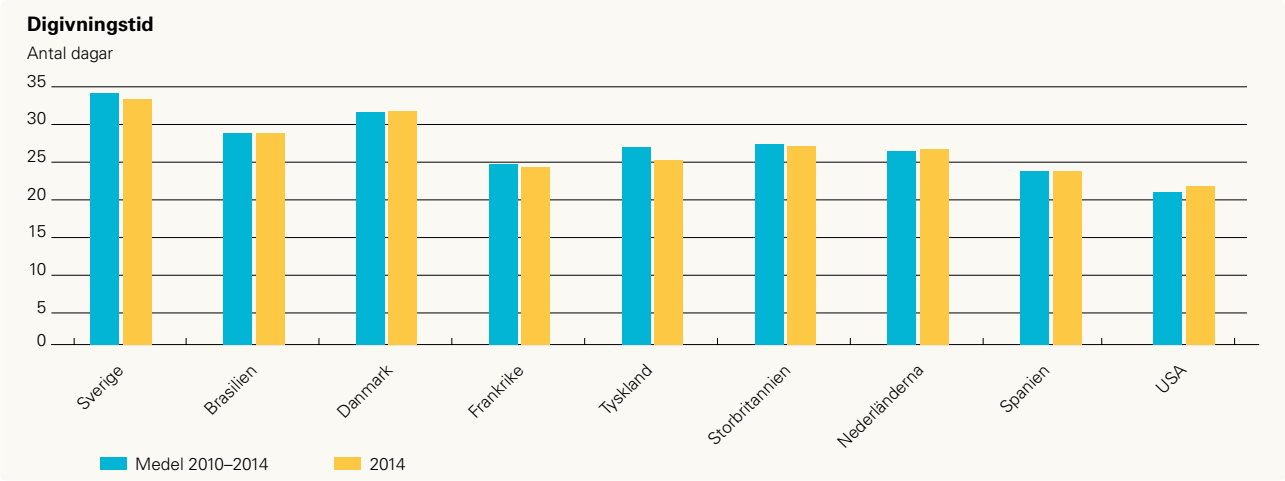

Figur 4 Digivningstid i dagar.
Källa: InterPIG

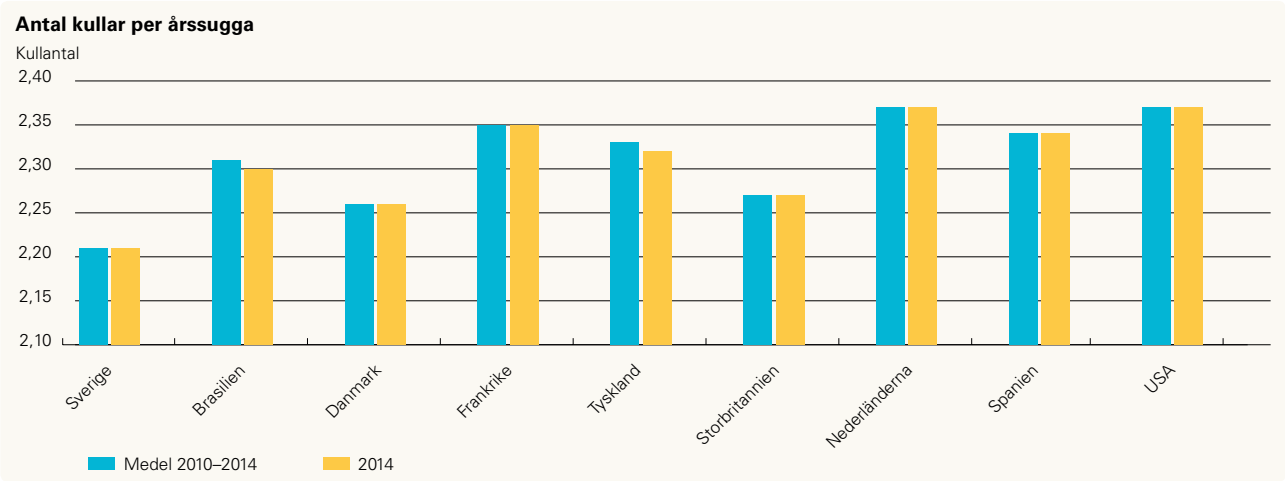

Figur 5 Antal kullar per årssugga.
Källa: InterPIG

Även om Sverige har utmaningar i att minska dödligheten under ditiden så håller svensk grisproduktion en tätposition vad det gäller grisens hälsa och överlevnad från avvänjning och fram till leverans till slakteriet. Den sammanlagda dödligheten från avvänjning till slakt ligger i Sverige på 3,6 procent, att jämföra mot medeltalet i InterPIG som är 5,4 procent. De åtta största grisproducerande InterPIG-länderna, som redovisas i diagrammen i denna rapport, har en ännu högre sammanlagd dödlighet, 5,9 procent. Dessutom har minskningen i dödlighet under denna uppfödningsperiod gått snabbt i Sverige jämfört med de flesta övriga länder under de senaste 5 åren, vilket kan ses som avspegling av det goda hälsoläget i svenska besättningar. I många länder har dödligheten till och med ökat, se figur 6.

I en internationell jämförelse så har svenska grisar en mycket god tillväxt, se figur 7. Tillsammans med USA och Brasilien ligger Sverige i topp.

För att ge lite perspektiv åt de höga svenska tillväxttalen kan det påpekas att Sverige som första land i världen redan 1986 införde ett förbud mot att använda antibiotika i tillväxtfrämjande syfte. EU införde ett sådant förbud först 2006. I USA är det däremot möjligt att helt oreglerat införskaffa antibiotika i syfte att öka tillväxten och att förebygga sjukdom.

Statistiken över försäljning av antibiotika i USA visar att försäljningen till livsmedelsproducerande djur är fyra gånger större än försäljningen till människor. Inom EU uppskattar man att cirka hälften av den totala antibiotikaförsäljningen sker i djursektorn. I Sverige är motsvarande siffra ännu

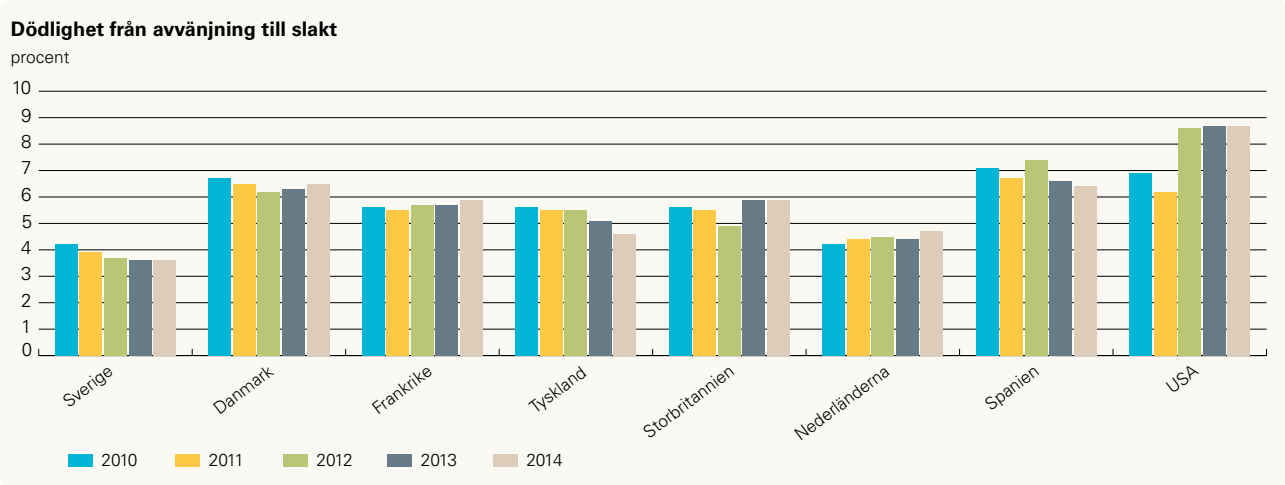

Figur 6 Dödlighet från avvänjning till slakt.
Källa: InterPIG

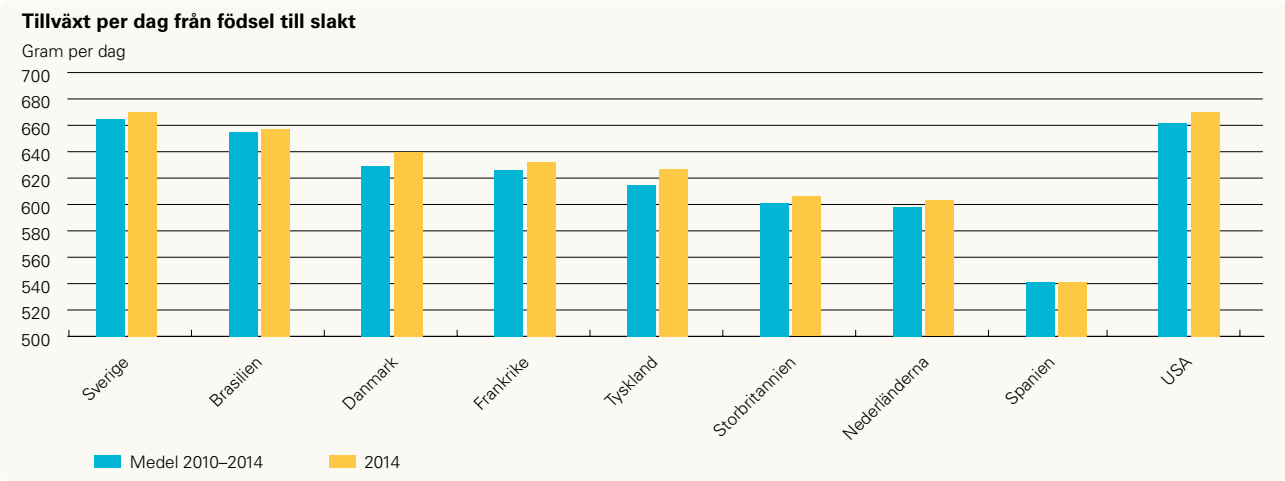

Figur 7 Tillväxt per dag från födsel till slakt.
Källa: InterPIG

lägre, endast 16 procent (Källa: Gård & Djurhälsan). I ljuset av detta är det mycket glädjande att kunna peka på det faktum att Sverige ligger på absolut toppnivå vad gäller daglig tillväxt. Det visar att den svenska satsningen på målinriktat arbete med förebyggande djurhälsovård och strikta omgångsrutiner varit riktig.

Byggkostnader fortsatt höga

I beräkningar från InterPIG kalkyleras byggkostnaden på nybyggnation så att alla ska ha samma utgångsläge. I Sverige är byggnaderna den kostnad som gör att produktionen avsevärt fördyras, se figur 8. Bakomliggande orsak är framför allt den strängare djurskyddslagstiftningen, som medför att det krävs större utrymme per gris jämfört med övriga länder. I ett svenskt suggstall krävs det cirka 30 procent mer yta per djur och i ett svenskt slaktgrisstall krävs cirka 20 procent mer yta per djur.

Kostnadsutvecklingen har under de senaste 5 åren varit ungefär densamma i Sverige som inom jämförande InterPIG-länder. Byggkostnaderna har minskat något mer tack vare låga räntor medan övriga kostnader (semin/avel, veterinär/medicin, energi) har ökat mer än genomsnittet. Där är det ökad vaccinanvändning som påverkat utgiftsposten för veterinär/medicin.

Intäkterna har ökat snabbare i Sverige än i de övriga länderna, +6,9 procent jämfört med +4,3 procent. Som visas i figur 8 och 9 så är Brasilien, Spanien, Storbritannien och USA de länder där intäkterna översteg kostnaderna 2014.

Svensk grisproduktion har haft en mer gynnsam ekonomisk utveckling än merparten av övriga EU-länder det senaste året. Det ryska importstoppet har kraftigt påverkat de stora exportländerna. EUs självförsörjningsgrad låg 2014 på 109 procent. Det har alltså funnits ett stort över-

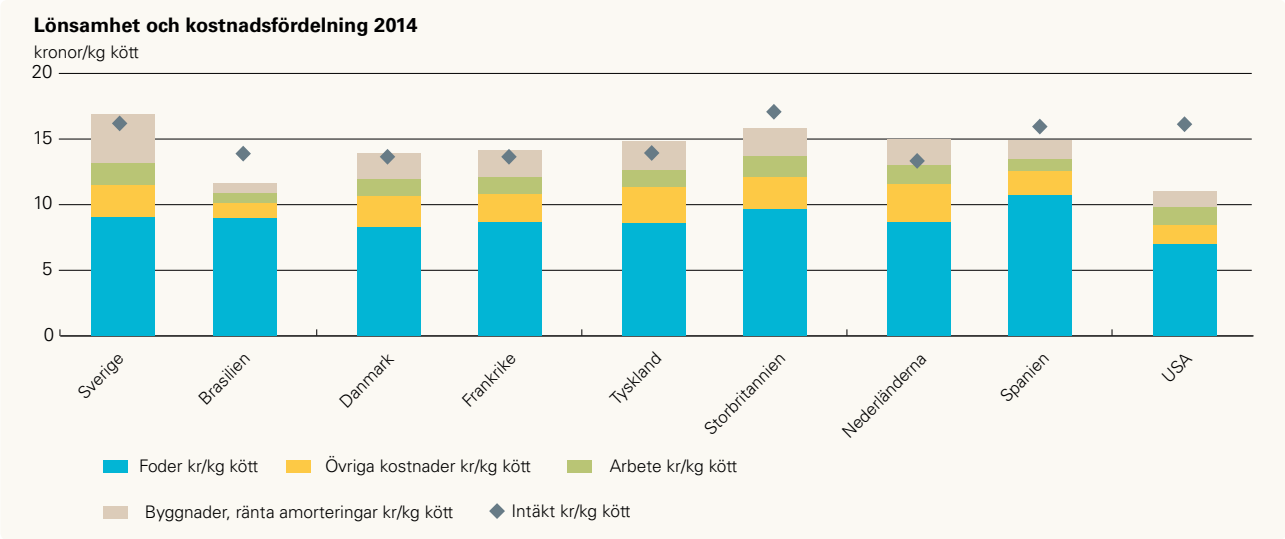

Figur 8 Lönsamhet och kostnadsfördelning 2014.
Källa: InterPIG

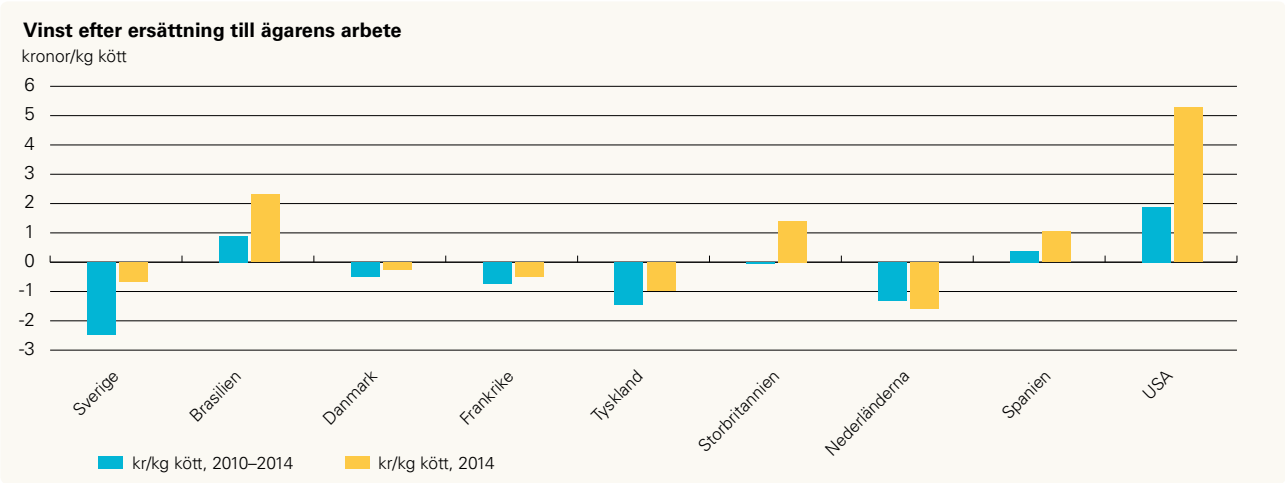

Figur 9 Lönsamheteten i grisproduktionen 2010–2014.
Källa: InterPIG

skott som måste lyftas ut samtidigt som det tagit tid att hitta nya försäljningskanaler, vilket har skapat en prispress som Sverige varit förskonat ifrån.

För Brasilien har det ryska importstoppet mot EU öppnat nya vägar. Exporten till framförallt Ryssland ökade med över 30 procent 2014 och till bra priser. Även USA hade en stark exportutveckling under 2014 till framförallt Kina, Japan och Sydkorea också där till höga priser. Så de amerikanska producenter som var förskonade ifrån PED-viruset hade mycket god lönsamhet 2014.

Handlingsplan gris

Hösten 2013 drabbades grisnäringen av en kris på grund av att flera slakteriföretag fick problem med avsättning av de svenska grisarna. Branschen kom i gungning och det ledde till att landsbygdsdepartementet och Jordbruksverket bjöd in representanter från hela kedjan till ett rundabordssamtal. Mötet resulterade i att tre grupper bildades med fokus på Export, Marknad och Produktion. Sommaren 2014 överlämnade branschen en handlingsplan för att skapa en långsiktig och lönsam svensk grisproduktion och arbetet är nu igång.

I arbetsgruppen för ”Produktion och konkurrenskraft på gårdsnivå” så konstaterades att det behövs kostnadseffektiva stallar och en utveckling av kunskap och kompetens för att stärka konkurrenskraften. Beträffande kunskap och kompetens är det såväl spets -och baskompetens som tillämpad forskning som behöver utvecklas. Vi behöver förstärka byggkompetensen, öka investeringsstödet samt ta fram effektiva modulstallar. En annan mycket viktig del i handlingsplanen är att vi behöver se över vårt regelverk och anpassa föreskrifter efter ny teknik och genetik. Det är också en viktig grundförutsättning att grisdirektivet följs i övriga EU

Svensk växtodling har god potential

I Agribenchmark Cash Crop deltar två svenska typgårdar, en i Sydsverige och den andra i Mälardalen som jämförs med gårdar i andra europeiska länder samt i övriga världen. Kännetecknande för 2014 var att båda de svenska gårdarna hade bra skördeår. Detta gällde även för de flesta andra gårdarna i jämförelsen. Dock förekom en viss prispress på avsaluvarorna jämfört med tidigare år. Förutsättningarna för de olika länderna varierar, det är allt från små familjejordbruk till stora internationella bolag, i tabell 1 redovisas areal och delar av grödorna på respektive gård. Därtill är det allt från extensiv odling av grödorna till så kallad double-cropping där två grödor skördas under samma odlingsår. Den gemensamma faktorn är att alla producerar varor som styrs av världsmarknaden.

Höstvete, motorn i växtodlingen

För höstvete har vi i år valt att jämföra de svenska gårdarna med andra europeiska gårdar av varierande storlek. I Agribenchmark finns främst resultat på höstvete i de europeiska länderna. På samtliga av de utvalda gårdarna har skörden av vete varit lika hög som 5-års medeltalet eller högre under 2014, se figur 1.

Tabell 1 Deltagande gårdar, total odlad areal och de tre största grödorna 2014.

Land	Total åkerareal	Största gröda 2014	Näst största gröda 2014	3:e största gröda 2014
Australien	3500 ha	Vårvete 1650 ha	Korn 690 ha	Höstraps 412 ha
Brasilien	65 ha	Majs 65 ha - double cropping	Sojaböna GMO 52 ha	Höstvete 13 ha
Kanada	6100 ha	Durumvete 2126 ha	Linser 1820 ha	Vårraps 608 ha
Tyskland	1250 ha	Höstvete 937 ha	Sockerbetor 160 ha	Höstraps 138 ha
Danmark	1200 ha	Korn 347 ha	Höstvete 277 ha	Höstraps 207 ha
Frankrike	230 ha	Höstvete 104 ha	Höstraps 52 ha	Sockerbetor 50 ha
Polen	2000 ha	Höstvete 834 ha	Höstraps 630 ha	Korn 216 ha
Ryssland	20000 ha	Höstvete 8000 ha	Korn 3200 ha	Solros 2800 ha
Sverige södra	430 ha	Höstvete 215 ha	Sockerbetor 67 ha	Gräsfrö 58 ha
Sverige mellersta	685 ha	Höstvete 348 ha	Korn 190 ha	Råg 70 ha
Ukraina	2550 ha	Höstvete 920 ha	Sojaböna icke GMO 665 ha	Höstraps 587 ha
England	390 ha	Höstvete 214 ha	Höstraps 129 ha	Bönor 47 ha

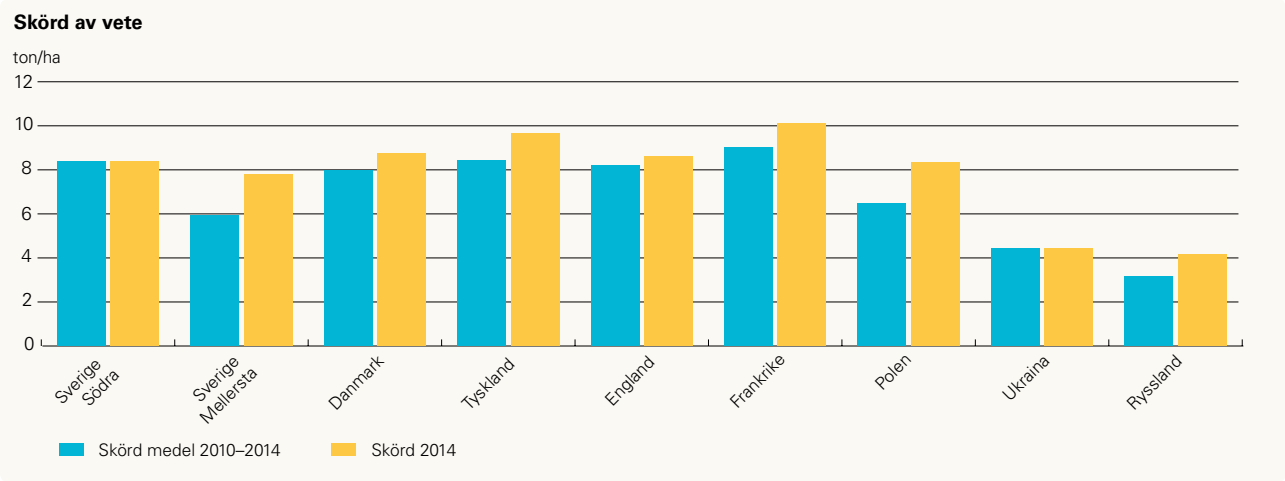

Figur 1 Skörd av höstvete.
Källa: Agri Benchmark

Produktionsnyckeltal	Nyckeltalets utveckling i Sverige de senaste fem åren	Konkurrenskraft med andra länder 2014
Veteintäkt	→	●
Produktionskostnad	→	●
Lönsamhet med alla intäkter och kostnader inklusive alternativkostnader för mark och arbete	→	●

↑ = ökat mycket ↗ = ökat → = ingen förändring ↘ = minskat ↓ = minskat mycket ● = bra ● = medel ● = dålig

Den mellansvenska gården präglas av stor årsvariation i skörderesultaten. Under 2014 var en stor andel av gårdens areal sådd med höstvete och skörden blev mycket bra på hela arealen. I ett flerårsårsperspektiv syns att skördevariationen är stor, se figur 2. År med låg skörd har kännetecknats av antingen regnig höst med svårigheter att etablera vete eller kraftig torka under vår och försommar som i flera steg reducerar skördepotentialen. För den sydsvenska gården ligger avkastningen på en mycket jämnare och säkrare nivå mellan åren.

Produktionskostnaden på de svenska gårdarna ligger kring eller strax över en medelnivå för de studerade gårdarna, se figur 3. Produktionskostnaden är till stor del en funktion av skördenivån, så årets höga skördar ger en något lägre produktionskostnad än medeltalet över åren. Dock undantaget den danska och brittiska gården som brottas med överlag höga produktionskostnader. På den

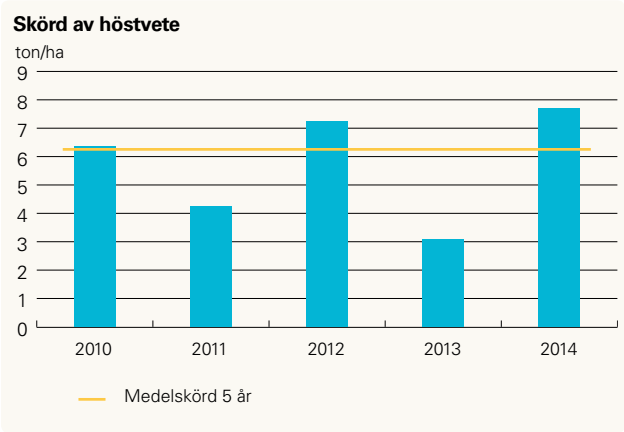

Figur 2 Skörd av höstvete på den mellansvenska gården.
Källa: Agri Benchmark

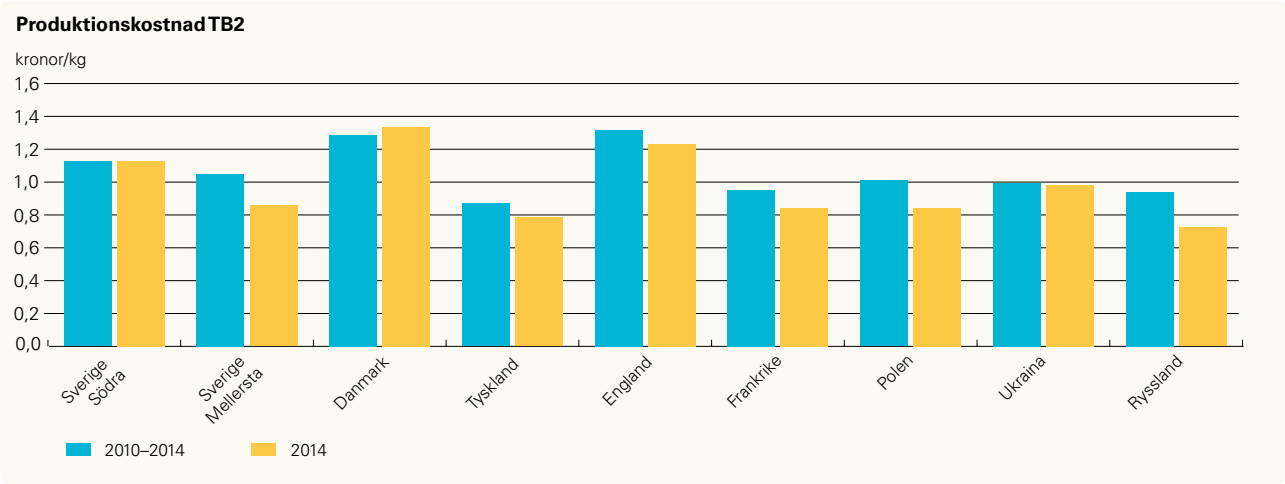

Figur 3 Produktionskostnad på TB2-nivå.
Källa: Agri Benchmark

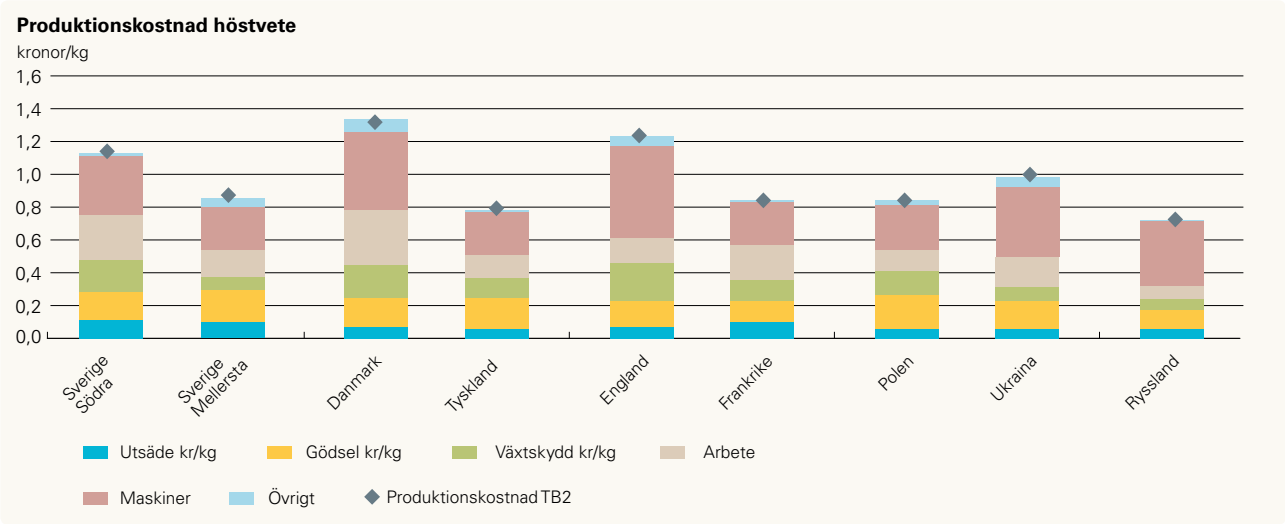

Figur 4 Produktionskostnad höstvete 2014 i kr/kg uppdelat på respektive kostnadsgrupp.
Källa: Agri Benchmark

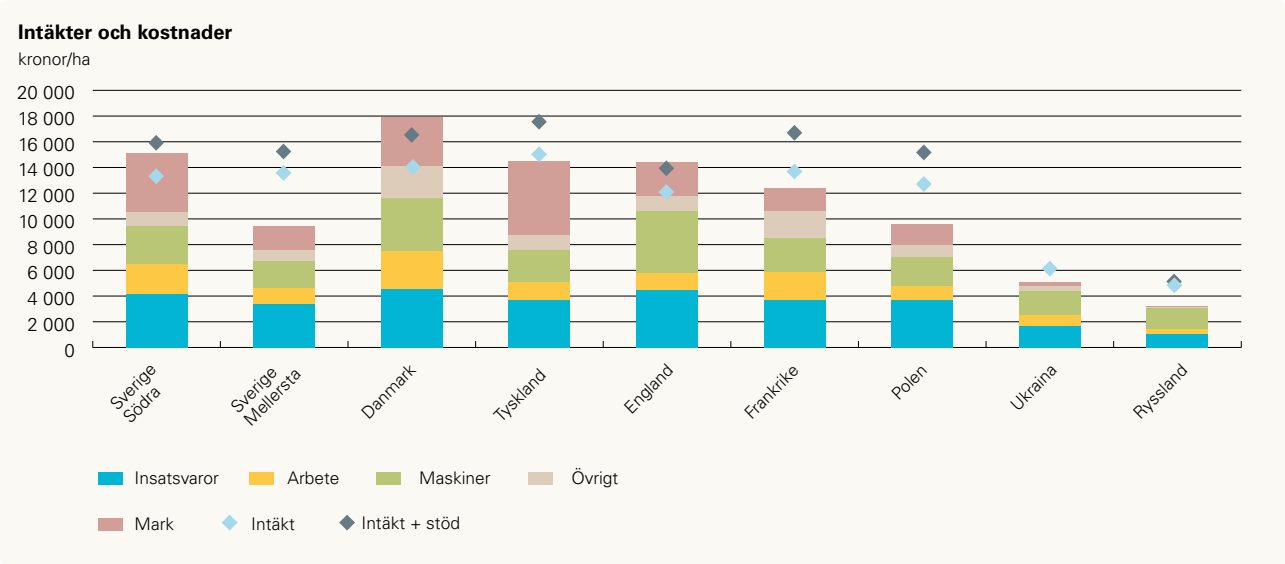

Figur 5 Totala intäkter och kostnader för höstvete 2014.
Källa: Agri Benchmark

danska gården är alla kostnader höga, men framförallt sticker maskin- och arbetskostnad ut, se figur 4. Även den sydsvenska gården har något höga produktionskostnader som påminner om den danska gårdens problematik. Flera av gårdarna har en dyr maskinpark som används för lite och därför leder till höga maskinkostnader. Den mellansvenska gården har en relativt låg maskinkostnad, något som tyder på att maskinparken antingen är gammal eller att kapaciteten är begränsad i förhållande till arealen. Sanningen är en kombination av båda. En begränsad kapacitet kan också vara en faktor till att planerad areal vete inte hinner etableras under ett år då vädret inte är optimalt eller att etablering sker under dåliga förhållanden så att potentialen från början är lägre.

Båda de svenska gårdarna har en låg användning av växtskydd jämfört med övriga länder och den mellansvenska gården ligger i särklass lägst. Vid en jämförelse av produktionssystemen så verkar växtskyddskostnaderna i Sverige dock vara något högre än för övriga Europa. Tendensen syns i produktionskostnaden, men framförallt på hektarkostnaden. I analysen av produktionssystem finns även antalet körningar registrerade. Dock säger analysen inget om använd dos så en möjlig, om än inte trolig, förklaring är att strategin i andra länder bygger på att köra låga kraftigt reducerade doser vid flera tillfällen.

I figur 5 syns totala kostnader och intäkter. Anmärkningsvärt är att några gårdar gör en förlust även då gårdsstödet inkluderas i intäkterna. Speciellt den danska och den brittiska gården har det tufft då man gör förlust i veteodlingen även i 5-års-sammanställningen. Den danska gårdens höga kostnader innebär att man sannolikt behöver genomgå ganska stora förändringar för att visa ett positivt resultat. De höga kostnaderna är bland annat en konsekvens av att gården ligger i ett område med mycket djurproduktion som historiskt orsakat en markhunger med höga markpriser och höga arrenden. Toppen var för cirka 5 år sen och sedan dess har främst arrendenivån sjunkit tillbaka.

Varierande resultat för oljeväxter

Båda de svenska gårdarna har under 2014 odlat höstraps och den mellansvenska har även odlat vårraps. De jämförs här med andra gårdar i världen som odlat främst höstraps, men även vårraps, solros och soja. Alla grödorna slåss till viss del om samma avsättning på världsmarknaden och avsalupriserna påverkar därför varandra. Skördenivåerna för solros och soja påminner om de för vårraps, se figur 6. Höstrapsskördarna var 2014 höga på de svenska gårdarna. Den mellansvenska gården har en liten tidigare erfarenhet av höstraps och årets odling var endast 10 ha. En lyckad odling tillsammans med svårigheter att odla vårraps gav mersmak och för 2015 kommer arealen att vara betydligt större. Skördenivån är en bidragande faktor till en utökad höstrapsareal framåt, men den avgörande faktorn är att rapsutsäde inte längre får betas mot jordloppor. En kombination av dålig lönsamhet i vårrapsodling tillsammans med en mycket stor risk att odlingen ödeläggs av jordloppor har gjort att många gårdar lagt ner odlingen av vårraps 2015. Erfarenheterna från 2014 var i många fall avgörande då trycket av jordloppor var mycket stort och många fält såddes om med andra grödor. I Mellansverige gäller problemet med jordloppor endast vårraps, medan rapsjordloppor gärna angriper höstraps i Sydsverige dock sällan i samma utsträckning som vårrapsproblemet i Mellansverige.

Produktionskostnaden för våroljeväxter är högst för alla grödor och gårdar i jämförelsen, se figur 7. Samtidigt har samma gård lägst produktionskostnad av alla grödor och gårdar i höstrapsen. Produktionskostnaden för både solros

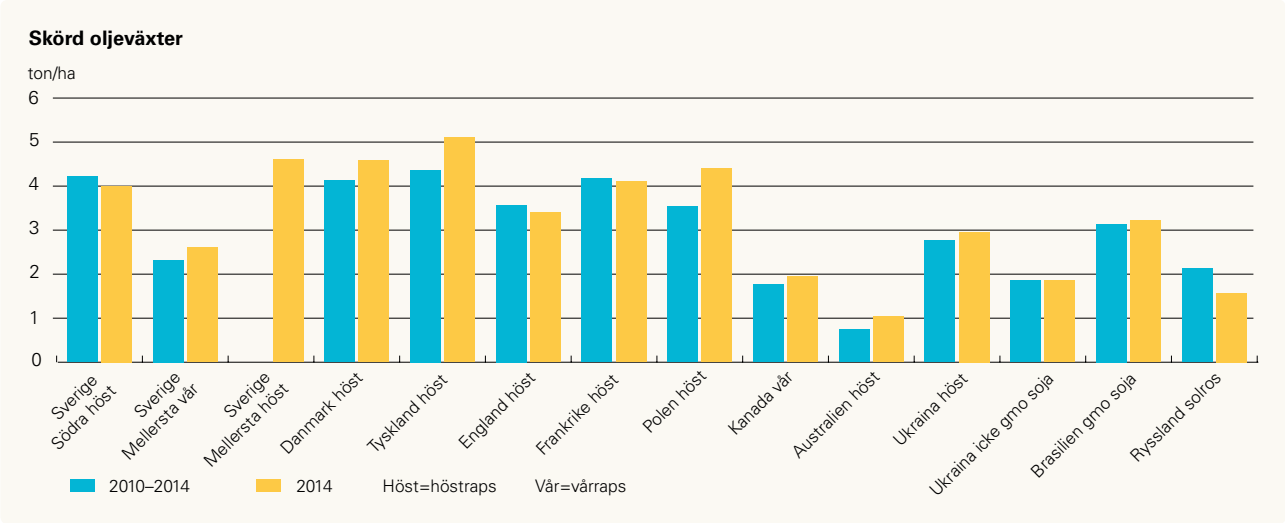

Figur 6 Skörd av oljeväxter.
Källa: Agri Benchmark

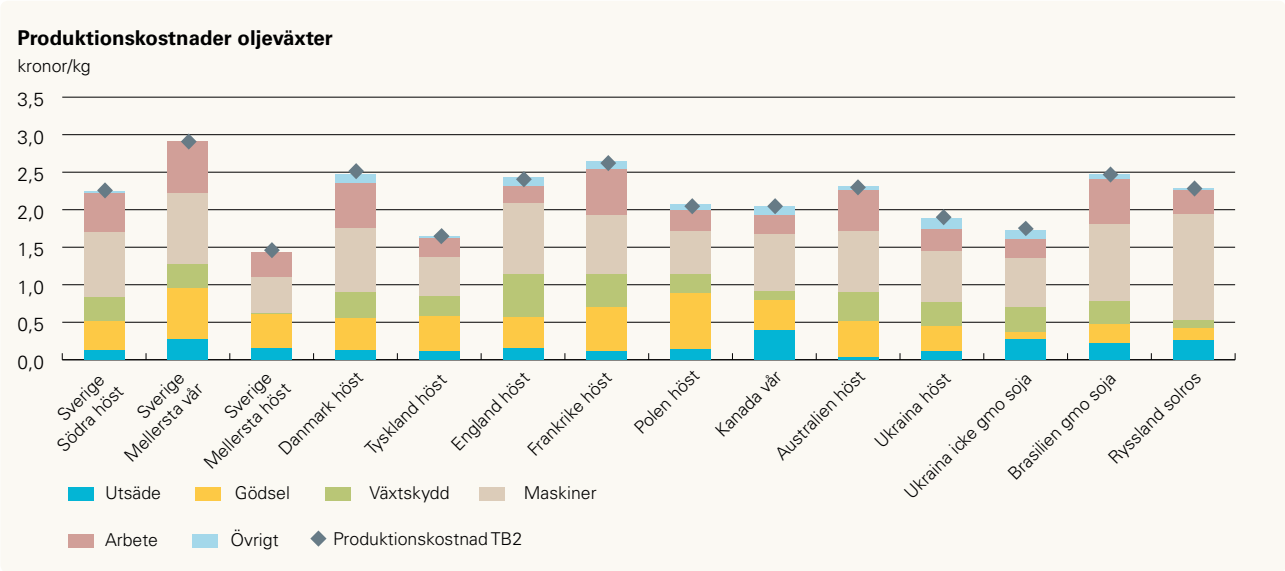

Figur 7 Produktionskostnad oljeväxter 2014 i kr/kg uppdelat på respektive kostnadsgrupp.
Källa: Agri Benchmark

och soja är i samma nivå som för raps. Betalningen fritt gård är dock något lägre. Den ukrainska gården odlar både soja (ej GMO) och höstraps. Lönsamheten 2014 är överlägset bättre för höstrapsen, i 5-årsjämförelsen är dock skillnaderna mellan grödorna små. Grödorna odlas på ungefär samma areal på gården, soja ger normalt en lägre skörd än raps medan höstrapsen är mindre odlingssäker. Strategin är lite som på många mellansvenska gårdar som odlar både höst- och vårraps. Betalningen för sojan utan GMO på den ukrainska gården är lägre än för GMO-sojan på den brasilianska gården. Förklaringen finns i avståndet till marknaden. Den ukrainska gården har långt till marknaden och frakten är en stor kostnad. Normalt är avståndet till marknaden i Brasilien också långt. Denna gård ligger dock i ett område med mycket köttuppfödning samt relativt nära till exporthamn och priset är därför något bättre än genomsnittet i landet. Växtskyddsintensiteten är relativt låg för båda de svenska gårdarna även i rapsodlingen. Även för rapsen är antalet överfarter betydligt fler för de övriga europeiska gårdarna i jämförelsen. Trots detta är kostnaden för växtskydd inte speciellt mycket högre varken per kg (produktionskostnad) eller per ha. Detta kan tyda på att växtskydd är dyrare i Sverige än i andra länder. Lönsamhetsmässigt står sig de svenska rapsodlingarna, undantaget vårrapsen, relativt bra jämfört med både övriga rapsodlare i världen och de konkurrerande soja- och solrosodlingarna. Oroväckande är att vårraps inte är lönsamt ens med gårdsstöd i Mellansverige samt att höstraps i Sydsverige kräver gårdsstöd för att bli lönsam, se figur 8. Det är dock inte ovanligt i jämförelse

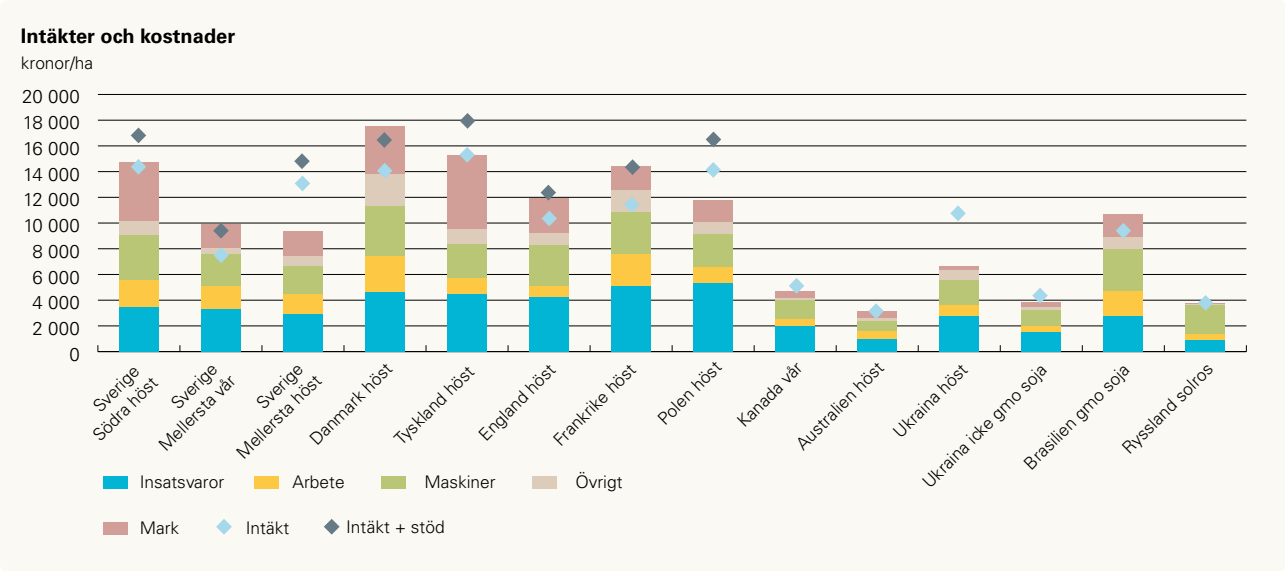

Figur 8 Totala intäkter och kostnader för oljeväxter 2014.
Källa: Agri Benchmark

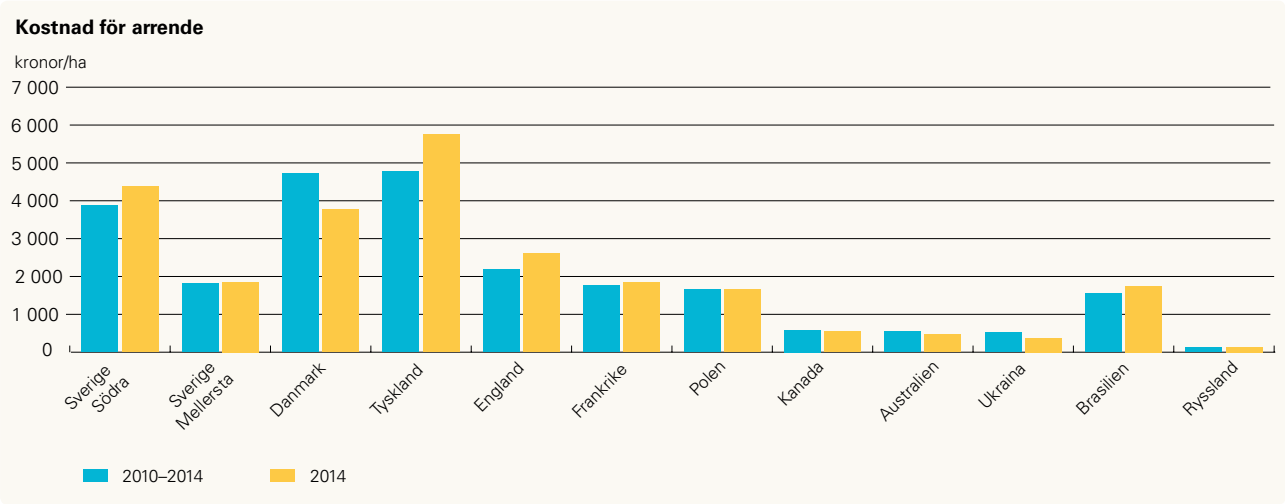

Figur 9 Markkostnad (arrende).
Källa: Agri Benchmark

med övriga länder där gårdsstödet går åt för att täcka produktionskostnaden i flera fall och ett fåtal gårdar inte har en lönsam oljeväxtodling trots stödet.

Markkostnad en viktig faktor

Ett gemensamt problem i flertalet länder, men som drabbar kanske främst de västeuropeiska, är stigande markkostnader utifrån en nivå som är relativt hög. Att kunna hantera detta ser ut att bli en framtida viktig strategi. Figur 9 visar genomsnittliga arrendepriser i respektive område. Kostnaden är ett genomsnitt av nya och äldre kontrakt fördelat efter hur genomsnittet på respektive gård ser ut. Den enda gården som har betydligt billigare mark idag jämfört med de tidigare 5 åren är den danska gården. I de flesta fall avspeglar arrendet avkastningspotentialen samt gårdens odlade areal. Ju större areal som odlas desto lägre arrende samt ju högre skördar desto högre arrende. I några fall är kostnaden låg i förhållande till förutsättningarna, exempelvis i Frankrike. Frankrike har ett komplicerat system för arrenden som följer en officiell tabell och i markaffärerna förekommer även engångsbelopp till markägare eller frånträdande arrendator som inte syns i den redovisade kostnaden.

Lönsamhet på gårdsnivå

Lönsamheten i ett växtodlingsföretag beror på mixen av grödor. I Sverige ser vi oftast höstvete som motorn i växtodlingen. Den står normalt för odlingssäkerhet och god

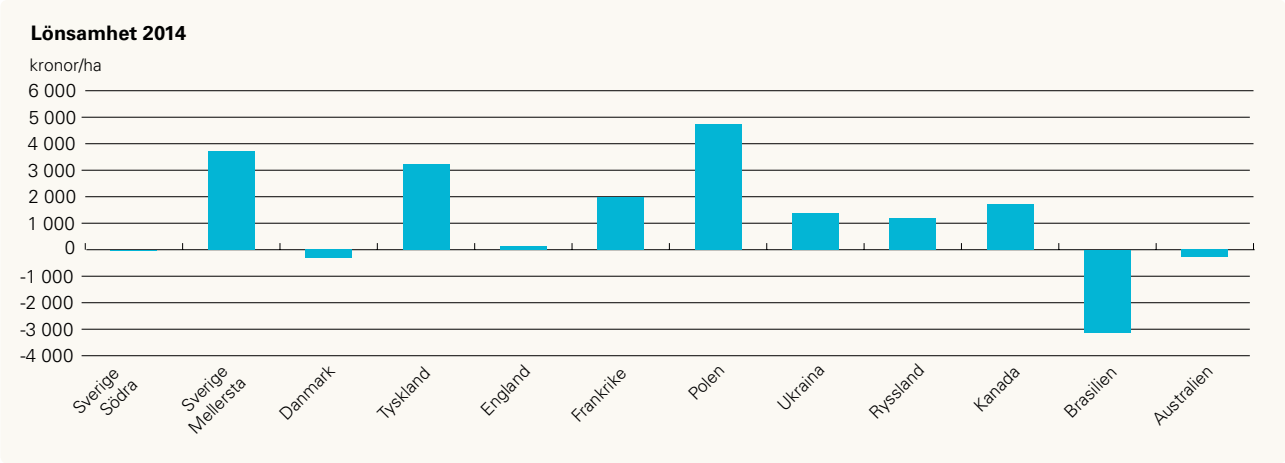

Figur 10 Vinst efter ersättning till ägarens arbete exklusive räntekostnad för eget kapital.
Källa: Agri Benchmark

lönsamhet. Det behöver inte vara fallet i övriga länder som vi jämför med. Lönsamheten på gårdsnivå (för växtodlingen) framgår av figur 10. I de flesta fall speglas lönsamheten på den enskilda grödan av lönsamheten på gårdsnivå. Några undantag finns dock. Den sydsvenska gården har ett bra resultat på främst oljeväxter och godkänt resultat på höstvete. Övriga grödor på gården lämnar dock övrigt att önska så resultatet är en svag förlust på 35 kr/ha inkluderat gårdsstöd. Till stor del beror detta på höga kostnader rakt igenom, men kanske framförallt för maskiner och arbete.

Den mellansvenska gården uppvisar ett mycket bra resultat, vilket för 2014 beror på bra skördar för i princip samtliga grödor i kombination med en lyckad prissäkring på de flesta grödor. Resultatet landar på 3 720 kr/ha vilket sannolikt är ett av de bättre någonsin i företaget, men behövs å andra sidan för att täcka upp de sämre resultaten 2013 och 2011.

Diskussion

Bakgrunden till vinst eller förlust i de enskilda länderna skiljer sig. I Australien är vädret och regn en enormt viktig faktor som avgör hur odlingsåret blir. Klimatet i området är torrt och enskilda år skördas inte den sådda grödan alls. Därtill präglas odlingen av höga kostnader för till exempel. växtskydd på grund av en utbredd resistens mot ogräs. Den Brasilianska gården skördar olika grödor två gånger per år, men får ingen bra lönsamhet trots det. En förklaring finns i avståndet till marknaden där flertalet grödor säljs på en prispressad exportmarknad. En annan i 30 procentig inflation de senaste åren och en utlåningsränta på 13 procent, om man överhuvudtaget får låna.

På båda de svenska gårdarna finns problem att arbeta med. Den sydsvenska gården kännetecknas av höga kostnader som trots höga skördar och relativt bra priser leder till en förlust i företaget. Kostnadsläget påminner relativt mycket om den danska gården, som även den gör en förlust på sista raden. Dock finns en avgörande skillnad mellan de två gårdarna. Den svenska gården är en växtodlingsgård medan den danska även har grisproduktion och sannolikt täcks förlusten i växtodlingen upp av en vinst i djurproduktionen. Den svenska gården är i ett läge där höga skördar är av yttersta vikt för att nå lönsamhet. Alternativt behövs drastiska förändringar i maskinparken. Ett alternativ kan vara att köpa in fler tjänster, gården har en stor andel egna maskiner som av kostnaden att döma inte är fullt utnyttjade.

Den mellansvenska gårdens största problem är att hantera variationen mellan åren. Det verkar finnas en tendens till att skillnaderna mellan åren är mer extrema än tidigare vilket också ger större skillnader i avkastning än tidigare. Gårdens låga maskinkostnader tyder på att maskinparken är på gränsen till underdimensionerad de år då förhållandena för höstsädsetablering är besvärlig. Låga maskinkostnader kan samtidigt vara en framgångsfaktor just de år då skörden blir låg. Problematiken är alltså lite av ett moment 22. Vidare är även prisbildning svårt att jobba med när skördenivåerna varierar. En framgångsrik prisbildningsstrategi bygger på att kunna prissäkra eller lagra in en stor del av skörden. En del av vinnarstrategin är ofta att prissäkra en rätt stor del före skörd av grödan. Detta är något som är väldigt svårt att hantera när avkastningen per hektar på exempelvis höstvete varierar mellan 3 ton och 8 ton mellan åren. För att bli framgångrik med de förutsättningarna krävs en hög följsamhet mellan grödans utveckling och odlarens beslut kring prissäkring. Det krävs alltså en strategi som skiljer sig och anpassar sig efter förutsättningarna mellan åren.

Skillnaderna i kostnad för växtskydd mellan de svenska gårdarna och övriga länder är svår att förklara utifrån materialet. Som konstaterats tidigare genomförs färre behandlingar i Sverige, men hektarkostnaden är ungefär densamma som i många andra länder. Materialet säger dock inget om vilken dos eller vilka produkter som använts. En förklaring kan alltså vara att andra billigare produkter har använts eller att andra länder jobbar mer med reducerade doser. Skillnaderna kan ge anledning att gå vidare med en fördjupad studie kring kostnad och användning av växtskydd i Sverige och övriga Europa.

HUVUDKÄLLOR TILL DENNA RAPPORT

INTERPIG

InterPIG är ett internationellt samarbete för insamlande och utbyte av jämförbara produktionstekniska och ekonomiska nyckeltal inom grisproduktionen. Nyckeltalen baseras på nationella medeltal. Representanter från medlemsländerna träffas en gång per år för att jämföra och analysera dessa nyckeltal. För närvarande ingår i InterPIG 15 länder från Europa, Nord- och Sydamerika. I Sverige baseras resultaten på närmare 60 000 suggor samt drygt 300 000 slaktsvin.

AGRI BENCHMARK

Agri Benchmark är ett globalt nätverk av ekonomer, rådgivare, producenter och specialister i de viktigaste områdena inom lantbrukssektorn. Typiska företag i de deltagande länderna analyseras på ett standardiserat sätt. Alla uppgifter om företagens produktion, resursåtgång, kostnader, intäkter med mera finns på www.agribenchmark.org. I nätverket finns data för växtodling, Agri Benchmark Cash Crop, samt för ungnöts- och dikalvsproduktion, Agri Benchmark Beef and Sheep Network. I Cash Crop deltar 36 länder med 81 typgårdar och 40-talet olika gårdar. Sverige deltar sedan 2008 med 2 olika gårdar, en i södra Sverige och en i Mälardalen. Inom nötköttsdelen i Agri Benchmark Beef and Sheep Network deltar cirka 30 länder med 76 ungnötsgårdar och 25 länder med 61 dikogårdar. Sverige har deltagit sedan år 2006. Sverige deltar för närvarande med fem gårdar i den internationella jämförelsen. Det finns två olika sätt att presentera data till Agri Benchmark Beef. Antingen används data från befintliga företag eller kan man skapa så kallade panelgårdar, vilket innebär att en grupp med lantbrukare tillsammans med rådgivare skapar ett företag som är typiskt för området.

IFCN

International Farm Comparison Network är ett internationellt nätverk av forskare och mjölkekonomer. Nätverket, som startade 1997, har som mål att skapa en bättre förståelse för hur mjölkproduktionen utvecklas i olika delar av världen. Svensk Mjölk/LRF Mjölk har deltagit i IFCN sedan 1999. IFCN jämför och analyserar struktur, produktion och ekonomiska resultat för mjölkföretag i olika länder och regioner. 2014 analyserades 170 mjölkföretag i 64 regioner och 55 länder. Dessa länder står för 98 procent av världens mjölkproduktion. IFCN använder sig av en gemensam metod med typgårdar för sina analyser. Med typgård avses en fiktiv gård som är representativ för den region den ligger. Läs mer om IFCN på deras hemsida: www.ifcnnetwork.org

LRF Konsult 2015-12-01 i samarbete med LRF och Jordbruksverket.

Projektledare: Maria Dahlqvist – LRF Konsult.

Arbetsgrupp: Bengt Johnsson – Jordbruksverket, Daniel Persson – Jordbruksverket, Sone Ekman – Jordbruksverket, Åsa Lannhard Öberg – Jordbruksverket, Agneta Hjellström – LRF Mjölk, Johanna Bengtsson – Gård och djurhälsan, Viktoria Östlund – LRF Kött, Ingvar Eriksson – Gård och djurhälsan, Margareta Åberg – LRF Kött, Johan Lagerholm – VäxtRåd, Kjell Ivarsson – LRF Växtodling.

Grön Konkurrenskraft 2015

I rapporten Grön Konkurrenskraft ges för fjärde året i rad en sammanfattning av svenskt jordbruks konkurrenskraft.

Sveriges konkurrenskraft i ett internationellt perspektiv

För svenskt jordbruk som helhet finns både positiva och negativa signaler om konkurrenskraften. Å ena sidan har svensk griskötts-, mjölk- och nötköttsproduktion tappat marknadsandelar den senaste 10-årsperioden. Å andra sidan har de större mjölkgårdarna investerat mer än motsvarande gårdar i många andra länder, samtidigt som växtodlingen visar tecken på god internationell konkurrenskraft. Statistiken pekar också på att skuldsättningen ökar på de lite större gårdarna.

Lantbrukarna i alla-EU länder påverkas av att EU:s bilaterala frihandelsavtal blir fler och att de blir mer omfattande. Avtalen gör det lättare att handla med länder utanför unionen, vilket kan ge ökade exportmöjligheter men också ökad importkonkurrens från länder utanför unionen.

Mjölkproduktion

Jämfört med 1995 har den svenska mjölkinvägningen minskat med drygt tio procent. Tillbakagången beror på att antalet kor kraftigt har minskat, samtidigt som avkastningsutvecklingen per ko har varit lägre än i de närmaste konkurrentländerna. Konkurrensen har ökat i och med den avveckling som skedde av mjölkkvoterna i EU i april 2015. Andra utmaningar för svensk mjölkproduktion är höga kostnader för arbete, foder och byggnader. Styrkorna för de svenska mjölkföretagen ligger i låga markpriser, god tillgång på vatten och en relativt hög mjölkavkastning. Djurhälsan är god och användningen av antibiotika är låg. Svenska mjölkföretagare ligger även i framkant när det gäller avelsarbete och foderstyrning med relativt högt foderutnyttjande. Svensk mjölkproduktion har därför en mycket effektiv och hållbar produktion jämfört med andra länder.

Nötköttsproduktion

Det finns en stark efterfrågan på svenskt nötkött med en positiv utveckling av avräkningspriset till följd. Under 2014 var dock avräkningspriset för de svenska ungnötsgårdarna i Agri benchmark något lägre eller i samma nivå som 2013, något som också har slagit igenom på lönsamheten som är något lägre 2014 jämfört med 2013. Under 2014 har det skett en utjämning av avräkningspriset i Europa där Sveriges avräkningspris trots stagnationen är fortsatt konkurrenskraftigt. Dikalvspriserna liksom priserna för utslagskor var däremot stigande för de svenska dikalvsgårdarna 2014 jämfört med året innan, men inte i samma omfattning gällande dikalvpriset som för flera av gårdarna i Europa. Kostnadsläget är fortsatt högt för samtliga svenska gårdar i jämförelsen men visar på lönsamhet för dikalvsföretagen och förhållandevis god lönsamhet även för ungnötsföretagen.

Grisköttsproduktion

Antalet slaktade grisar i Sverige har under 2000-talet minskat och strukturrationaliseringar har lett till färre men större producenter. Svensk grisproduktion uppvisar en produktivitetsökning under senare år med ökat antal levande födda grisar per kull tack vare bättre djurmaterial samt bättre foder och skötselrutiner. I Sverige är dock dödligheten under ditid högre än i konkurrerande länder. Däremot är dödligheten under tiden från avvänjning fram till slaktleverans betydligt lägre än i andra länder, tack vare långsiktigt arbete med förbyggande djurhälsovård som bidragit till en mycket hög hälsostatus. Detta avspeglas också i att den svenska slaktgrisen har världens högsta dagliga tillväxt. Det har skett en ekonomisk återhämtning inom svensk grisproduktion det senaste året, men gamla stallar och ett mycket stort återinvesteringsbehov kan vara begränsande för produktivitetsutvecklingen den närmsta framtiden.

Växtodling

År 2014 var generellt ett bra år för svensk växtodling. Höga skördar i kombination med bra priser har gett relativt god lönsamhet. Höstvete står sig både avkastningsmässigt och lönsamhetsmässigt bra mot övriga jämförda europeiska länder. För oljeväxter finns en bra lönsamhet främst i höstraps medan vårrapsen tvärtom brottas med problem i både odlingen och lönsamheten. Oroväckande i många områden, inte bara i Sverige, är den ökande markkostnaden där norra delen av Europa ligger högt jämfört med övriga delar av världen.

LAYOUT: SJÖ&BERG ISBN NR 978-91-980762-0-2

Jordbruks verket

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

LRF KONSULT